

KKTC

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK ANABİLİM DALI

**OTİSTİK ERGENLERDE CİNSEL EĞİTİM
KONUSUNDA PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE ÖZEL
EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Cennet GÜLŞEN

Lefkoşa

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne ,

Cennet GÜLŞEN'e ait, Otistik Ergenlerde Cinsel Eğitim Konusunda Psikolojik Danışman ve Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşleri adlı çalışma, jürimiz tarafından Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan:

Doç. Dr. Mehmet ÇAĞLAR (Danışman)

Üye:

Dr. Sibel DİNÇYÜREK

Üye:

Yrd.Doç.Dr. Ahmet GÜNEYLİ

ONAY

Yüksek Lisans Yönetmeliği'ne uygun olarak düzenlendiğini onaylarım.

...11./03./2011

Prof. Dr. Cem BİROL

ÖZET

OTİSTİK ERGENLERDE CİNSEL EĞİTİM KONUSUNDA PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ

(KKTC Örneği)

GÜLŞEN, Cennet

YÜKSEK LİSANS PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Mehmet Çağlar

Problem Durumu: Günümüzde teknoloji ve bilim hızla değişmektedir. Bu değişim etkilerini eğitim alanında da kendini göstermektedir. Teknolojinin ve toplum yapısını değişmesi ile beraber toplumda cinsel gelişim konusunda farklılıkların oluşmasını sağlamıştır. Toplumda eş cinsellik oranı, cinsel kimlik bocalaması ve cinsel rollerde değişmeler meydana gelmektedir. Bu durum ise cinsel eğitimin gerekli olduğunu göstermektedir. Cinsel eğitim en çok ergenlik döneminde önem kazanmaktadır. Çünkü bu dönemdeki çocuklar cinsel olarak kimlik kazandıkları ve cinsel olarak gelişim gösterdikleri bir evreden geçmektedir. Normal bir ergen cinsellik hakkında televizyondan, radyodan, kitap ve dergilerden eğitim alabilmekte ve bir şeyler öğrenebilmektedir. Fakat Otistik ergenler bu konuda bir bilgi edinemedikleri gibi kendisini ifade edemedikleri için bu dönemde sıkıntı yaşayabilmektedir. Cinselliğini ifade etmeye yönelik davranışları, toplum tarafından yanlış anlaşılmakta ve bu durumdan dolayı aileleri tarafından baskı altında tutulmaktadırlar. Bu yüzden otistik ergenlerde cinsel eğitim önemi daha çok artmaktadır.

Bu amaçla bu araştırmada otistik ergenlerin bu dönemde yaşadıkları sorunlar, neler yapılması gerektiği, normal gelişen bireylerden farkı, davranışlarını düzeltmeye ve toplumu bilinçlendirmeye yönelik neler yapılması gerektiği ile ilgili olarak 30 Psikolojik Danışman ve 30 Özel Eğitim Öğretmenlerinin görüşleri alınmak üzere yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış ve açık uçlu sorularla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın Amacı: Otistik ergenlerin cinsel eğitim konusunda ne gibi sıkıntılar yaşadıklarını tespit etmek ve bu sıkıntılara nasıl çözüm yolları üretilmesi gerektiği konusunda Psikolojik Danışman ve Özel Eğitim Öğretmenlerinin görüşlerini tespit etmek amaçlı nitel bir araştırma yapılmıştır.

Araştırmanın Yöntemi: Araştırmada verilerin toplanması, çözümlenmesi ve verilerin yorumlanmasında nitel (Qualitative) bir araştırma yöntemi kullanılmıştır. Ayrıntılı ve derinlemesine veri toplama, katılımcıların bireysel algılarını, deneyimlerini ve bakış açılarını doğrudan öğrenme, mevcut durumlarını anlama ve açıklamak amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Veriler nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme türü kullanılarak özel eğitimde görev yapan öğretmenlerle ve psikolojik danışmanlarla yapılan görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Araştırmada amaçlı örneklem türünden olan ölçüt yöntemi kullanılarak bu ölçütü karşılayan psikolojik danışman ve özel eğitim öğretmenleri arasından tesadüfi olarak örneklem seçilmiştir.

Araştırmanın Bulguları: Araştırma sonucunda psikolojik danışman ve özel eğitim öğretmenlerinin otistik ergenlerin ergenlik döneminde problem yaşadıklarını belirttikleri ancak bu bireylere yönelik verilmesi gereken cinsel eğitim konusunda bilgi sahibi olmadıklarını belirttikleri tespit edilmiştir.

Araştırmanın Sonuçları ve Öneriler: Özel eğitim öğretmenleri ve psikolojik danışmanların otistik bireyin özellikleri ve bu bireylere verilecek cinsel eğitim konusunda bilgi düzeylerinin artması, yanlış bilgilerin düzeltilmesi ivedilikle gerçekleştirilmelidir. Otistik bireylere eğitim veren kurumlarda uluslar arası uygulamalar göz önünde bulundurularak bireylerin cinsel gereksinimlerine yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.

Anahtar kelimeler: Otizm, otistik ergenler, otistik ergenlerde cinsel eğitim.

ABSTRACT

GÜLŞEN, Cennet

Department of Psychological Counseling and Guidance

Thesis Consultant: Doç.Dr. Mehmet Çağlar

Problem Statement: Today technology and science rapidly changing. This change in the field show the effects of education. Technology and society change in structure of society and helped to establish the differences in sexual development. Rate of homosexuality in society, society identity confusion and sexual role changes occur. In this situations shows the need for sexual education. Most sex education during adolescence is important. Because children in this period as sexual identity won and developed in a sexual pass that. A normal adolescent is about sexuality on television, radio, books and magazines can get the education and they learn something. But autistic adolescents in this regard information can not be an owner and survive hardship for they could not express themselves. Incorrectly understood by the society to express their attitudes towards sexuality therefore kept under pressure by their families. So autistic adolescent, sex education is even more important.

This purpose, this study problems of autistic adolescents during this period, what should be done, normally developing individuals the difference, to correct the behavior of and what needs to be done for community awareness in relation to 30 counselor, 30 special education teachers opinions semi-structured interview technique was used and open-ended questions and qualitative research methods were used.

Objectives of the study: autistic adolescents experiencing difficulties to determine what kind of sex education and how these difficulties should produce solutions Counselor and Special Education Teachers for a qualitative study was conducted to determine their views.

Methods: the research, data collection, analysis and interpretation of qualitative data (Qualitative) used a research method. Detailed and in-depth data collection, participants' individual perceptions, experiences and perspectives directly to learn, understand and explain the current status of qualitative research methods were used to.

The data type of qualitative study, using semi-structured interviews with teachers working in special education were collected through interviews and psychological consultants. The criteria for the study, the type of sampling method that meets these criteria as a psychological consultant and a random sample was selected from among special education teachers.

Findings of the study: The study of psychological consultant and special education teachers as a result of problems experienced during adolescence, they provide adolescents with autism, but this must be given to individuals who have information about sex education were not stated.

Results and Recommendations of the study: the individual characteristics of autistic and special education teachers and counselors that will be given to individuals to increase their level of knowledge about sex education, carried out immediately to correct the wrong information. Autistic individuals, institutions providing education for international applications must be made taking into account the individuals' sexual needs.

Key words: Autism, autistic adolescents, sex education of autistic adolescents.

ÖNSÖZ

Öncelikle tezimin oluşum aşamasında bize bilgi ve deneyimi ile desteğini esirgemeyen değerli hocamız Dr. Zafer Bekiroğulları'na teşekkür ederim. Bize tezimizin gelişim aşamasında kapısını açan babacan tavırları ve sonsuz anlayışı ve bilgisi ile desteğini esirgemeyen tez danışmanımız ve değerli hocamız Doç.Dr. Mehmet Çağlar'a çok teşekkür ederim. Bize tezimizle ilgili olarak yardımını esirgemeyen değerli hocamız Yrd.Doç.Dr.Ahmet Güneyli'ye çok teşekkür ederim. Bize Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde Öğretim görevlisi olarak çalışmasına rağmen tezimize destek veren ve sıcaklığı ile bizi ağırlayan değerli hocamız Dr.Sibel Dinçyürek'e teşekkür ederim. Bu güne kadar bilgisiyle bize ışık tutan lisans hocalarım, Uzm. Psk. Dan.Sülen Şahin, Uzm.Psk.Dan.Yeliz Kıralp, Yrd.Doç.Dr.Arzu Somay, Yrd.Doç.Dr Engin Baysen ve Uzm.İng.Öğrt.Şeniz Şensoy'a sonsuz teşekkür ederim. Tezim konusunda benden desteğini esirgemeyen, sonsuz sabır ve anlayış gösteren sevgili eşim Halil Gülşen ve en değerli varlığım oğlum Fevzi Gülşen'e sonsuz şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO

Jüri Üyelerinin İmza ve Onay Sayfası.....	i
Özet.....	ii
Abstract.....	iv
Önsöz.....	vi
İçindekiler.....	vii
Kısaltmalar.....	ix
Tablo Dizini.....	x

BÖLÜM I

1.GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	6
1.2. Alt Problem Cümleleri.....	6
1.3.Araştırmanın Önemi.....	7
1.4.Varsayımlar.....	8
1.5. Sınırlılıklar.....	8
1.6.Tanımlar.....	8

BÖLÜM II

2.TEMELLER VE İLGİLİ YAYINLAR.....	10
2.1.OTİZM.....	10

2.1.1. OTİZM TANI KRİTERLERİ	12
2.1.2. OTİZMİN TEDAVİSİ.....	13
2.1.3. OTİZMİN TARİHÇESİ.....	13
2.1.4. OTİZMİN NEDENİ.....	14
2.1.5 OTİZMİN ÇEŞİTLERİ.....	15
2.2. ÇOCUKLUKTA CİNSEL EĞİTİM.....	17
2.2.1. CİNSEL GELİŞİMDE KURAMSAL YAKLAŞIM.....	18
2.2.2. PSIKOSEKSÜEL DÖNEMİN YAŞLARAGÖRE GELİŞİM ZELLİKLERİ.....	19
2.2.3. ERGENLİK DÖNEMİNDE BEDENSEL GELİŞİM.....	25
2.2.4. OTİSTİK BİREYLERDE ERGENLİK DÖNEMİ.....	26
2.2.5. OTİSTİK ERGENLERDE MASTÜRBASYON.....	29
2.2.6. OTİSTİK BİREYLERDE CİNSEL EĞİTİM.....	29

BÖLÜM III

3.1. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	32
-------------------------------	----

BÖLÜM IV

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	39
4.1. Araştırmanın Modeli.....	39
4.2. Araştırmanın Evreni.....	40
4.3. Araştırmanın Örneklemi.....	40
4.4. Veri Toplama araçlarının Uygulanması.....	41
4.5. Verilerin Analizi.....	41

BÖLÜM V

5.1. BULGULAR VE YORUMLAR.....	42
--------------------------------	----

BÖLÜM VI

6.1. TARTIŞMA VE YORUM.....	64
6.2. SONUÇ.....	67
6.3. ÖNERİLER.....	73
KAYNAKÇA.....	75
EKLER.....	82

KISALTMALAR

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

F: Frekans (Kişi Sayısı)

ÖZEV: Özel Eğitim Vakfı

Psk. Dan: Psikolojik Danışman

TABLO DİZİNİ

SAYFA NO

Tablo 5.1.1: Örneklemin mesleklere ve cinsiyetlere göre dağılımı.....	42
Tablo 5.2.1: Örneklemin Otizm hakkındaki görüşlerinin mesleklere ve cinsiyete göre dağılımı.....	43
Tablo 5.3.1: Örneklemin Otistik ergenlerin yaşadıkları sıkıntılara yönelik görüşlerinin mesleklere ve cinsiyete göre dağılımı.....	46
Tablo 5.4.1: Örneklemin Otistik bireylere verilecek cinsel eğitim konusunda hedefin neler olması gerektiğine yönelik görüşlerininmesleklere ve cinsiyetlere göre dağılımı.....	49
Tablo 5.5.1: Örneklemin Otistik bireylerde ergenlik döneminde görülen mastürbasyon davranışı ile ilgili olarak yapılması gerekenlere yönelik görüşlerinin mesleklere ve cinsiyetlere göre dağılımı.....	52
Tablo 5.6.1: Örneklemin Otistik bireylerle ilgili olarak toplumun nasıl bilinçlendirilmesi gerektiğine yönelik görüşlerinin mesleklere ve cinsiyetlere göre dağılımı	55
Tablo 5.7.1: Örneklemin Otistik bireylerin gelişimlerinin normal gelişen bireylere göre farkları hakkındaki görüşlerinin mesleklere ve cinsiyete göre dağılımı	58
Tablo 5.8.1: Örneklemin cinsel eğitim alamayan otistiklerin nasıl etkileneceğine yönelik görüşlerinin mesleklere ve cinsiyete göre dağılımı.....	61

BÖLÜM I

Bu bölümde giriş, yapılmakla birlikte araştırmanın amacı, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve araştırma ile ilgili tanımlar ele alınmıştır.

1.GİRİŞ

Çocukluktan ergenliğe geçiş dönemi olarak tanımlanan ergenlik, yaşamda belki de en çok ilgi istenilen dönemdir. Fizyolojik ve psikolojik birçok değişimin yaşandığı bu çalkantılı dönem, kızlarda ortalama 12, erkeklerde ise 14 yaşında başlar. Erkeklerde kilo artışı, cinsel organlarda büyüme, cinsel organ bölgelerinde kıllanma, kilo ve boyda artma gibi fizyolojik değişikliklerin yanı sıra, ciddi kimlik bocalamaları ve psikolojik sorunlar da görülebilir. Kızlar da ise; meme gelişimi, kilo ve boy artışı gibi fizyolojik değişiklikler ve bunun yanı sıra birtakım ruhsal sıkıntılar olabilir. Her iki cinste de vücuttaki yağ artışından kaynaklanan sivilceler çeşitli sıkıntılar yaşatır. Çocuk bu dönemde devamlı kendisini inceler, kendindeki değişikliklerin farkına varır, kendisini başkaları ile kıyaslar, kendisi ve ailesi ile çatışmaya girebilir (Yörükoğlu; 1994, Öztürk; 1994, Madi; 2005).

Normal çocuk ergenlikteki bu değişimleri televizyon izleyerek, ailesi ile konuşarak, cinsel deneyim ve sorunları tartışarak, okuyarak öğrenebilmektedir. Otistik çocuk, bunlardan yoksun olduğu gibi, ailenin belli başlı endişeleri nedeni ile daha fazla baskı ve kontrol yolu ile kendi kabuğuna çekilecek, sorun sadece belli bir süre için askıya alınacak, ardından da daha da şiddetlenerek ortaya çıkacaktır (Konstantaeas; 1997, Realmuto; 1999).

Otizm günümüzde tam olarak tanımlanamamaktadır. Ancak her otistiğin farklı bir özelliği olduğu bilinmektedir. Bu nedenle birçok tanım, otistikleri içine alamamaktadır (Korkmaz; 2005). Otizmden ilk olarak 1700'li yıllarda Fransa'da Jan Itard ve İngiltere'de John Haslam söz etmişlerdir. Bu bilim adamları otizmi incelemişler ve otizimli kişileri herhangi bir tanı koymadan farklı bireyler olarak isimlendirmişlerdir. Otizm sözcüğü ise ilk olarak 1911 yılında, İsviçreli psikiyatrist

Eugen Bleuler tarafından kullanılmıştır. 1943 yılına gelindiğinde çocuk psikiyatristi, Leo Kanner, on bir çocuk üzerinde ilk kez yaptığı incelemeler sonucunda otizmi bir sendrom olarak tanımlamıştır (Fazlıoğlu ve Yurdakul; 2005).

Otizm beyin işlevlerinde biyolojik ve organik defektin bulunduğu bir yaygın gelişimsel bozukluktur (Bodur ve Soysal; 2004). Amerikan Özel Eğitim Yasası (1997)'na göre, otizm genellikle üç yaşından önce belli olan, bir çocuğun performansını ters yönde etkileyen; sözlü ve sözsüz iletişimi ve sosyal etkileşimi önemli oranda etkileyen bir gelişimsel yetersizliktir (Smith; 2002). Otizm nadir görülmesine karşın, bireyin ve ailesinin tüm yaşamını etkilemektedir (Aydın; 2004). Erkeklerde kızlara oranla 4 kat daha sık gözükme (asperger bozukluğunda bu oran yaklaşık dokuz kat daha fazladır). Bu spektrum bozukluklarda ciddi öğrenme güçlükleri yanında normal ve normalaltı IQ'su olan bireyler vardır. Organik sebeplerle ilişkilidir. Örneğin, maternal rubella, tuberoskleroz gibi. Ergenlerde üçte birinde epilepsi veya konvülsif bozukluklar eşlik eder. Birçok veya büyük olasılıkla genetik bağlantılıdır. Duyusal uyarılara alışık olunmayan yanıtlarla ilişkilidir. Çoğu vakada da yaşam boyu destek gerekmektedir (Aydın; 2004).

Yeni doğmuş bebekler konuşamadıkları için otizmin klinik özelliklerini saptamak mümkün olamamaktadır (Bodur ve Soysal; 2004). İlk belirti ise, bebeğin annesi tarafından kucağa alındığı zaman gözlenmektedir. Örneğin, annesi ona yaklaştığında bebek ellerini uzatmamaktadır (Allen ve Cowder; 2005).

Otizmin ortaya çıkma sıklığı otuzuncu aydan önce görülmektedir. Çocukların konuşma ve dil gelişiminde belirgin bir gecikme söz konusudur. Zihinsel gelişimle ilişkisi olmayan, ancak sosyal gelişimle ilgili bir yetersizlik söz konusudur. Örneğin, çocukların sıklıkla sarılma kucaklama gibi fiziksel teması reddettikleri, insanlara karşı genel bir ilgisizlik ve göz kontağı kurmada yetersizliklerinin olduğu görülmektedir. Kalıplaşmış oyun becerileri gözlenmekle birlikte aynılığı korumada ısrar etme ve değişikliğe karşı tepki gösterme belirgin davranışlar arasındadır (Darıca, Abidoğlu ve Gümüşçü; 2000).

DSM IV yaygın gelişimsel bozukluğu beş alt grup olarak ele almaktadır;

I.Otizm

II.Asperger Sendromu

III.Çocukluk Dezentegratif Bozukluk

IV.Rett Sendromu

V.Atipik Otizm (Başka türlü adlandırılmayan yaygın gelişimsel bozukluk (Özbey; 2005).

Otizm, yaygın gelişimsel bozukluk gruplamasında en çok görülen en temel alt gruptur. Otizm, çocukları üç temel alanda ciddi bir şekilde etkilemektedir: sosyal uyum zorluğu, konuşma ve iletişimde bozukluk, sıkıntılı, takıntılı ilgiler ve tekrarlayıcı davranışlar olarak belirtilir. Asperger sendromunda zekâ düzeyi normal ve normalin üzerindedir. Dil gelişimi oldukça iyidir. En belirgin özelliği, sosyal uyum ve iletişim yetersizliği, ilgi alanının sınırlı olması ve sembolik oyun oynama becerisinin olmamasıdır. Bu belirtiler, asperger sendromunun otizm ile olan ortak özellikleridir. Asperger sendromlular, çok sınırlı ilgi alanlarıyla bilinirler, bütünüyle bir konuya odaklanırlar ve sürekli o alanla ilgili araştırmalar yapar. Örneğin, yılanlara ilgi duyan asperger sendromlu birey, yılan çeşitleri ve yılanların diğer bütün özellikleri hakkında uzmanlaşır (Özbey; 2005).

İnsanın gelişim süreci bebeklikten çocukluğa, çocukluktan yetişkinliğe tehlikelerle doludur. Bu nedenle gerek normal çocukta gerekse otistik bireylerde bu tehlike iyice ortaya çıkmakta ve cinsel eğitimin gerekliliğini kaçınılmaz kılmaktadır (Ruble; 1993, Realmuto; 1999, Bourgondien; 1997). Otistik bireyler kendi dünyalarında ve sosyal etkileşimden uzak oldukları için cinsel bilgi alabilecekleri tek kaynak bu alanda verilecek eğitimidir. Otizmin derecesine göre, eğitim için kullanılacak iletişim yöntemi belirlenebilir (Semerci; 2008). Bunun için tüm topluma, özellikle eğitimcilere, ailelere yönelik bilinçlendirme ve destek eğitim hizmetleri sağlanmalıdır. (Tufan; 2003).

Otistik ergenlerin cinsel gelişimlerinde normal ergenlere göre hiçbir fark yoktur. Onlar da yaşamlarının getirdiği değişiklikleri yaşlıları gibi yaşamaktadırlar. Ancak otistik ergenlerde algılama, muhakeme ve kavrama becerilerindeki yavaşlamadan dolayı farklılıklar olabilmektedir (Yörükoğlu; 1994, Madi; 2005, Korkmaz; 2001, Ruble; 1993).

Bu dönemde otistik bireylerin davranışlarında kötüleşme görülebilir. Küçük yaşlarda görülen aşırı aktivite, yerini aktivite azlığına bırakabilir. Bazen bu durumların tam tersi de olabilir. Genel olarak otistiklerde cinsel eğilim içeren davranışlar; mastürbasyon, cinsel organını gösterme, sarılma, öpme, koklama, okşama, soyunma ve başkalarının cinsel organına dokunma olarak belirtilebilir. Otistik bireylerin cinsel deneyimleri sınırlıdır. Bu deneyimler mastürbasyon, öpme, kucaklaşma gibidir. Otistikler genel olarak cinsel organlarına dokunurlar. Bir kısmı herkesin içersinde mastürbasyon yapar. %20' ye yakın bir kısmı ise, uygunsuz bir şekilde dokunur. Bazıları da karşı cinsin cinsel organına dokunma ve ilişki kurma eğilimindedirler. El tutma, kucaklama, öpme bunların içindedir. Konuşma yetisi gelişmiş otistiklerde mastürbasyondan zevk alma daha belirgindir (Ruble; 1993, Realmuto; 1999, Bourgondien; 1997).

Otistik bireylere yönelik cinsel eğitimin şekillenmesinde çocuğun genel anlamda vücudunu cinsel ağırlıklı olarak tanıma çalışması yapılmalıdır. Biyolojik açıdan tanımadaki amaç, çocuğun cinsel farklılıklar ve benzerlikleri tanımasıdır (Korkmaz; 2001, Ousley; 1991). Bedenini tanıması, mestürasyon (adet kanaması), ereksiyon gibi kavramların yanı sıra, uyaranlara vermesi gereken yanıtlar da önem kazanır (Semerci; 2008). Buna yönelik yapılacak çalışmalar model alınarak, ayna kullanarak, yazılı görsel materyallerden faydalanılarak yapılır. Buradaki amaç, kadın ve erkek arasındaki fiziksel farklılıkları kavrayabilmesi kızların regl dönemini, erkeklerin gece boşalmalarını algılayabilmesidir. Mevsimlere göre giyinme (ortama ve ihtiyaca yönelik giyinme) hijyenik bakım konusunda sürekli ve düzenli olarak eğitilmelidir (Korkmaz; 2001, Ousley; 1991).

Otistik bireylerin cinsellikle ilgili olarak kendilerini ve başkalarını anlamakta sıkıntıları vardır. Bu sıkıntıların özünde de cinsel uyarılma durumunda ne yapılması gerektiğini bilememelerinden kaynaklanan öfke durumları vardır (Korkmaz; 2001, Realmuto; 1999). Otistik bireylerin uyarılma durumunda bireyin bu uyarıcıya karşılık nasıl davranmasını bilmemesinden kaynaklanan öfke, saldırganlık, sıkıntı ve depresif davranışlar sergilediği görülmektedir. Van Bourgondien ve arkadaşları 89 otistik birey üzerinde yaptıkları çalışmada sık görülen cinsel davranış sorununun masturbasyon olduğunu belirtmişlerdir. Otistik bireyler fizyolojik ve psikolojik olarak uyarıldıkları anlarda normal bireyler gibi davranış sergileyememelerinden (rastgele ve içgüdüsel davranışlardan olan soyunma, sarılma, öpme veya masturbasyon yapmaları) kaynaklanan baskı ve cezalara maruz kalabilmektedirler (Bourgondien; 1997).

Otistik bireylerin ergenlik dönemi başlangıcı ve anında yaşadığı bu sıkıntılara yönelik olarak eğitimciler ve aileler tarafından duruma uygun çeşitli yöntemler geliştirilebilir. Bu yöntemlerin başında otistik bireylerle çalışan ve yaşayan kişilerin bu durumu normal fizyolojik bir olay olarak değerlendirebilmeleri gelmektedir (Korkmaz; 2001, Realmuto; 1999).

Ön ergenlik döneminde cinsel davranışlara yönelik ana davranışlardan biri ereksiyon ve uyarılma halinin süreklilik arz etmesi ve bir boşalım sağlanmasıdır. Böyle durumlarda bireyin bireysel özellikleri dikkate alınarak, davranıştan aldığı haz engellenmeden davranışını yaptığı ortamın kontrol altına alınması gerekmektedir. Yine bireyin algısını başka alanlara kanalize etmek gerekir. Yoğun masturbasyon davranışında bulunan çocuğa müzikli bir çalışma veya spor aktiviteleri yaptırılabilir (Madi; 2005, Korkmaz; 2001).

Cinsel gereksinimini gidermeye yönelik masturbasyon yapacağı mekân konusunda çocuğu eğiterek cinsel doyumun sağlanması ve bunun için kız ve erkeklere yönelik ayrı odaların düzenlenmesi gerekmektedir. Diğer yandan, bu çocukların ergenlik döneminde karşı cinse olan arzuları, kendilerini ve olayı ifade edememelerinden kaynaklanan cinsel istismar önemli bir toplumsal sorundur. Bu çocuklar özellikleri ve cinsel rahatsızlıkları göz önüne alınarak gözlem altında olmalıdırlar. Özellikle kız çocukların giyimlerine dikkat edilmeli, otistiklerin cinsel

istismarına neden olabilecek cinsel içerikli figürler, oyun ve davranışlardan da kaçınılmalıdır. Cinsel istismara maruz kalmaması için çocukların ilişkide bulundukları ortam kontrol altına alınmalıdır (Madi; 2005, Ruble; 1993, Realmuto; 1999). Böylesine önemli ve özel bir süreçte otistik bireyin ve ailesinin doğru olarak eğitilip yönlendirilmesinde psikolojik danışmanların ve özel eğitim öğretmenlerinin danışılacak ve eğitecek ilk kaynaklar oldukları bilinen bir gerçektir. Uzmanların ilgili süreci çok net bir şekilde tanımlayacakları ve otistik çocuk ile ailesine gerekli donanımı sunacakları söylenebilir.

1.1 Araştırmanın Amacı

İnsanın gelişim süreci yaşam boyu devam etmektedir. Bu süreç içerisinde bireylerin eğitim ihtiyacı her alanda olduğu gibi cinsel eğitim alanında da çok önemlidir. Normal bir çocuk televizyon izleyerek, ailesi ve arkadaşları ile konuşarak, cinsel deneyim yaşayarak, tartışarak ya da okuyarak öğrenebilmektedir. Fakat otistik bir çocuk cinsel eğitimden yoksun olmakla beraber, ailenin endişeleri ve bilgisizliği nedeni ile cinsellik konusunda daha fazla baskı ve kontrol altında tutulmaktadır. Bu durum, otistik bireylerde engellenmeye ve şiddete yönelik davranışların oluşumuna neden olmaktadır. Bu bağlamda cinsellikle ilgili kurumlara ve ailelere yönelik programlar ihtiyaçlar bağlamında düzenlenmeli, otistik bireylere eğitim veren kurumlarda uluslararası uygulamalar dikkate alınarak bireylerin cinsel gereksinimlerine yönelik yeni düzenlemeler getirilmelidir. Bu amaçla KKTC’de Psikolojik Danışman olarak görev yapan ve Özel Eğitim Öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerin otistik bireyin ergenlik dönemindeki yaşadığı problemlere ve bu problemlerin çözümüne yönelik görüşleri nelerdir? Sorusuna cevap aranmıştır.

1.2 Alt Problem Cümleleri

1.2.1. Otizmin ne olduğuna ilişkin psikolojik danışman ve özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

1.2.2. Otistik bireylerde ergenlik döneminde görülen davranışların neler olabileceği hakkında psikolojik danışman ve özel eğitim öğretmenlerini görüşleri nelerdir?

1.2.3. Otistik bireylerin ergenlik döneminde yaşadıkları sorunlar hakkında psikolojik danışman ve özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

1.2.4. Otizm hakkında halkın nasıl bilinçlendirilmesi gerektiği konusunda psikolojik danışman ve özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

1.2.5. Otistik bireylerde ergenlik döneminde görülen mastürbasyon davranışına yönelik neler yapılması gerektiği hakkında psikolojik danışman ve özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

1.2.6. Otistik bireylerin normal gelişen bireylerden farklı olup olmadığı konusunda psikolojik danışman ve özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

1.2.7. Otistik bireye yönelik verilecek cinsel eğitimde hedeflerin neler olması gerektiğine yönelik olarak psikolojik danışman ve özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

1.3 Araştırmanın Önemi

Bu çalışmadaki bulguların önemi otistik bireylere ve ailelerine verilecek cinsel eğitim konusunda farkındalık yaratacağı düşünülmektedir. Aileleri yönlendirme hususunda, psikolojik danışman ve psikologların neler bilmesi gerektiği dikkat çekilecektir. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığına, Özel Eğitim Kurumları ve öğretmenlerine araştırma sonuçlarının ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.4 Varsayımlar

Bu araştırmada aşağıdaki sayıtlılarla hareket edilmektedir;

Otistik ergenler ile ilgili hazırlanmış olan açık uçlu sorulara psikolojik danışmanların samimi olarak cevap verdikleri varsayılmaktadır.

Otistik ergenler ile ilgili hazırlanmış olan açık uçlu sorulara özel eğitim Öğretmenlerinin samimi olarak cevap verdikleri varsayılmaktadır.

1.5 Sınırlılıklar

Bu araştırma 2009-2010 yılları arasında Lefkoşa'da Özel Eğitim Vakfı öğretmenleri ile okullarda görev yapan psikolojik danışmanlara yapılmıştır.. Araştırma Lefkoşa'da Özel Eğitim Vakfı öğretmenleri ve psikolojik danışmanlarla sınırlandırılmıştır. Araştırma 30 psikolojik danışman, 30 özel eğitim öğretmenleri olmak üzere toplam 60 kişi ile sınırlandırılmıştır.

1.6 Tanımlar

Otizm: Otizm, sosyal fonksiyon, dil ve iletişim anormallikleri ile karakterize ve sıra dışı davranışlar ile ilgili alanlara sahip ciddi bir gelişimsel bozukluktur (Mash, Wolfe; 1999).

Asperger Sendomu: Asperger sendromunda zekâ düzeyi normal ya da normalin üstündedir. Dil gelişim oldukça iyidir. En belirgin özelliği sosyal uyum ve iletişim yetersizliği, ilgi alanının sınırlı olması ve sembolik oyun oynama becerisinin olmamasıdır. Bu belirtiler, asperger sendromunun otizmle olan ortak özellikleridir. Asperger sendromlular çok sınırlı ilgi alanlarıyla bilinirler; bütünüyle bir konuya odaklanır ve sürekli o alanla ilgili araştırmalar yapar. Örneğin, yılanlara ilgi duyan Asperger sendromlu birey, yılanların çeşitleri ve yılanların diğer bütün özellikleri hakkında uzmanlaşır. Ayrıca katı prensiplere sahiptirler (Özbey; 2005).

Rett sendromu: Sadece kızlarda rastlanan bir gelişimsel bozukluktur. En belirgin belirtileri, başın bedene oranla daha küçük olması ve çamaşır yıkıyormuş gibi takıntılı el hareketleridir. Motor becerilerinde gelişme görülmez, aksine sürekli bir gerileme görülür. Rett sendromunun temel nedeni genetikdir (Özbey; 2005).

Çocukluk Disintegratif Bozukluk: Çok nadir görülen bir bozukluktur. Heller hastalığı olarak da isimlendirilir. Çocuk en az iki yaşına kadar normal bir gelişim gösterir. Daha sonra aniden bir gerileme olur ve var olan becerilerini yitirir, orta ve ağır düzeyde zihinsel gerilik görülür. Tipik bir otistik gibi davranır (Özbey; 2005).

Atipik Otizm: Başka türlü adlandırılmayan yaygın gelişimsel bozukluk olarak da bilinir. Yukarıda belirtilen gruplara alt özellikleri taşımayan çocuklar için kullanılan bir adlandırmadır. Otizm, çocuklardaki üç temel gelişim alanını etkiler; fakat atipik otizmde bu temel alanlardan yalnızca birinde bozukluk görüldüğünde ve diğer gelişimsel bozukluklar için belirtilen ölçütler karşılanmadığında bu tanı konur. atipik otistik çocuklar, hafif otistik özellikler gösterdikleri için, “yüksek fonksiyonlu otistik” olarak da adlandırılmaktadır (Özbey; 2005).

Cinsel Eğitim: Cinsel eğitim; çocuğun küçük yaşlardan başlayarak, yetişkinlik çağına kadar süren bir eğitimidir. Cinsellik eğitimi; bireyin fiziksel, duygusal ve cinsiyet gelişimini anlaması, olumlu bir kişilik kavramı geliştirmesi, insan cinselliğine, başkalarının haklarına, görüş ve davranışlarına saygılı bir bakış biçimi, değer yargıları geliştirmesi eğitimidir (Bayhan ve Artan; 2005).

BÖLÜM II

Bu bölümde kuramsal temeller temelinde otizm, otizmin tanı kriterleri, otizmin tedavisi, otizmin tarihçesi, otizmin nedeni, otizmin çeşitleri, çocuklukta cinsel eğitim, cinsel eğitimde kuramsal yaklaşım, psikoseksüel dönemin yaşlara göre gelişim özellikleri, ergenlik döneminde bedensel gelişim, otistik bireylerde ergenlik dönemi, otistik bireylerde mastürbasyon ve otistik bireylerde cinsel eğitim konuları ele alınmıştır.

2. KURAMSAL TEMELLER VE İLİGİLİ YAYINLAR

2.1 OTİZM

Otizm yaşam boyu süren beyinden kaynaklanan gelişimsel ve fiziksel bir bozukluktur. Otizm çok farklı belirtilerle; zihinsel reterdasyon, körlük, sağırılık ile kombinasyon olabilen epilepsi ve beyinsel rahatsızlıklara neden olabilen gelişimsel ve fiziksel olan ve yaşam boyu süren bir rahatsızlıktır. Otizmde çocuklar kalıplanmış, takıntılı olarak adlandırılan bazı davranış formu sergilerler (Powders; 2000). Otistik olan bir kişi 4 saat ve 365 gün yıl boyunca her gün desteğe ihtiyaç duyar. (Holmes; 1997).

Otizm yaşamın erken dönemlerinde başlayan ve yaşam boyu süren, sosyal ilişkiler, iletişim, davranış ve bilişsel gelişimde gecikme ve sapmayla belirli, nöropsikiyatrik bir bozukluk olarak kabul edilmektedir. Nadir görülmesine karşın, bireyin ve ailesinin tüm yaşamını etkilemektedir. Otistik sendrom, değişik edimsel ve gelişimsel nedenlere bağlı olarak, üç yaş öncesinde çocuklarda ortaya çıkan, sözel ve sözel olmayan iletişim, sembolik etkinlik, oyun ve sosyal ilişki alanlarında bozukluk ve stereotipiler ile karakterize olan bir bozukluktur. Otizm özellikle erken çocukluk döneminde gözlemlenen bozuk davranışlar, kaba olgunlaşmamış dil kullanımı ve kendine zarar verebilecek davranışları sergileyen çocukların sahip oldukları bir yetersizliktir. Otistik çocukla ilişki kurarken, öncelikle göz kontağı kurma, uygun oturma ve basit emirlere uyma gibi en temel becerilerin öğretilmesi çocuğu öğrenmeye hazırlayacaktır. Yine bu becerilerin basitten karmaşığa doğru bir sıra içinde öğretilmesi, çocuğun daha kolay öğrenmesini sağlayacak ve eğitim, uyarıyı

verme, yardımları kullanma, doğru tepkileri alma, ödüller ve ceza gibi birçok aşamayı içerecektir (Aydın; 2004).

Otizmli çocuklar genellikle dokuzuncu ayda tespit edilebilirler. Bunun yanında, otizmli birçok kişi kriterlerin zorluğundan dolayı beş altı yaşlarına kadar tanınamayabilir. Yeni doğmuş bebekler konuşamadıkları için otizm klinik özelliklerini saptamak mümkün olmamakla birlikte yaşam boyu süren bir bozukluktur (Erden; 1979, Fazlıoğlu ve Yurdakul; 2005).

İlk belirti ise bebeğin annesi tarafından kucağa alınması sırasında gözlenebilmektedir. Örneğin, annesi ona yaklaştığında bebek ellerini uzatmamaktadır (Allen ve Cowder; 2005). Annesinin sesine tepki vermediği için anne, bebeğinin işitme problemi olduğunu düşünmektedir (Cullatta ve Tompkins; 1999).

Otizmin yedi temel özelliğinin yanı sıra aşağıda yer alan özellikler çocuktan çocuğa farklılık gösterebilecek şekilde otistik çocuklarda görülebilmektedir. Ancak, bu özellikler başka rahatsızlığı olan çocuklarda da görülebileceğinden sadece otizmle sınırlandırılmamaktadır.

- Yetişkinlerin hareketlerini taklit etme ya da el kol hareketlerini kullanmada başarısız olma,
- Yetişkinleri cansız aletler gibi kullanma eğiliminde olma, örneğin bir kapıyı açmak için yetişkinleri kullanma,
- Amaçsız ortalıkta gezinme,
- Endişe ya da anormal korku belirtileri gösterme,
- Sıcak, soğuk veya herhangi bir acıya karşı oldukça duyarsız olma,
- Özel ve neredeyse anlaşılmaz bir dil kullanma,
- Tehlike ve korku duygusu hissetmeme, Örneğin ateşle oynayabilir, balkondan sarkabilir,
- Çok az hareketli olma (hipokinezis). Hareketsizdirler ve hiç bir şeyi ilk başlatan kişi olmazlar,
- Yenmez şeyleri yemekten hoşlanma,
- Diğer çocukları motive edici unsurların otistik çocukları motive etmemesi,
- Yaşadıkları duyguların genellikle anında ve kesin olması,
- İhtiyaçlarının öncelikli olması,

- Reklam ve video klipler dışında televizyonla pek ilgilenmeme,
- Müziğe karşı aşırı ilgi gösterme, bazen bu konuda çok yetenekli olabilme ve bir şarkıyı güftesiyle tam olarak okuyabilme,
- Gezme, özellikle otomobille dolaşma,
- Suyu çok sevme,
- Dokunma, tat alma, koklama duyularını, görme ve işitme duyularından daha çok kullanma,
- Normal öğretim metotlarına tepkisiz kalma,
- Gözle görülür hiperaktiflik ve aşırı içe kapanma,
- Sızlanma ve korku, endişe gösterme,
- Nesneleri uygun olmayan bir biçimde birleştirme,
- Kaba ve ince motor davranışlarında iniş çıkışlar gösterme. Örneğin; topa tekme atmak istemeyebilir ama parçaları üst üste yığabilir (Holmes; 1998, Korkmaz; 2000). Otizmde çekirdek belirtiler yanında sık davranış bozuklukları vardır. Kendi kendine zara verme, saldırganlık, öfke nöbetleri ve çevresel tepkilere rutin olarak yanıt verme davranışı vardır (Volume; 2002).

2.1.1 OTİZM TANI KRİTERLERİ

Tıp dilinde erken tanı, tedavinin olumlu sonuç vermesi açısından ne kadar önemliyse, otizm de erken tanı o denli önemlidir; Çünkü erken tanı ile çocuğa gerekli eğitim verilmeye başlanır (Özbey; 2005).

DSM de otizm için üç tanı kriteri vardır;

- Sosyal beceri bakımından engelli (paylaşma, dostluk, sohbet vb)
- İletişim becerileri bakımından engelli (ilgi azlığı, alternatif stratejiler, tarz açıklıkları)
- Olağan dışı ilgiler, sıra dışı yineleyici davranışlar.

Son yıllarda otizm tanısı alan çocuk sayısında dramatik bir artış olmuştur. Bu artışın sebebi tanı kriterlerinde değişikliklere sebep olmuştur. 1960 yılından bu yana

otizmin tanı kriterleri gözden geçirilmiş ve yaklaşık her yıl genişletilmiş olarak DSM de güncellendi. Bazıları orandaki artış için değişken kriterleri ve bilinçlenmeyi neden gösteriyorlar (Standifer; 2009).

2.1.2 OTİZMİN TEDAVİSİ

Otizm tedavisinde çeşitli kimyasal ilaç çeşitleri sınırlı olarak başarı elde etmişlerdir. Bu güne kadar sadece halloperidol, güçlü bir postsinaptik dopamin reseptör antoganisti plasebo olarak birden fazla davranış problemlerinin tedavisi için üstün olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte birçok klinisyen çocuklarda kısa ve uzun vadeli etkilerinin endişe duydukları için halloperidol kullanmaktan kaçınırlar (Volume; 2002).

1960' lı yıllardan bu yana, otizmin tedavisi ile ilgili yapılan çalışmalarda en iyi tedavinin eğitim olduğu görüşü benimsenmiştir. Otistik çocukların eğitiminde genelde "davranış değiştirme modeline" dayalı eğitim programları kullanılmaktadır ve bu model sıklıkla operant koşullanma ilkelerine dayanmaktadır. Operant koşullanma; Sinner'e göre sonuçlarının sistematik olarak düzenlenmesi yoluyla davranışın olabilirliğini azaltma ya da arttırma işlemi şeklinde tanımlanmaktadır (Darica, Abidoğlu ve Gümüşçü; 1992).

2.1.3 OTİZMİN TARİHÇESİ

Otizm ilk olarak 1700'lü yıllarda Fransa'da Jan İtard ve İngiltere'de Jon Haslam söz etmişlerdir. Bu bilim adamları otizmi incelemişler ve otizimli kişileri herhangi bir tanı koymadan farklı bireyler olarak isimlendirmişlerdir. Otizm sözcüğü ise, ilk olarak 1911 yılında, İsviçreli psikiyatrist Eugen Bleuer tarafından kullanılmıştır. İletişimin reddedilmesi ve gerçekliğe olan ilişkide bozukluk çerçevesinde nitelenen otizm kavramı, bu dönemde şizofrenik hastalarda görülen belirtileri içermekteydi (Yurdakul ve Fazlıoğlu; 2005).

Otizm ve asperger sendromunu ilk kez 1940 yılında Kanner tanımlamıştır (Glasberg; 2006). Kanner'in otizmde vurguladığı “otistik yalnızlıktan söz edilmektedir. “Otistik yalnızlık” bu günde otizm teşhisinde önemli bir yer tutmaktadır. Leo Kanner ise benzer dönemde Hans asperger’de, pediatri kliniğinde benzer özellik gösteren çocuklar üzerinde çalışırken bu hastalığın en belirgin özelliklerini tanımlamak üzere “otizm” terimini kullanmıştır. Her iki araştırmacı da bu terimi, şizofrenilerin dış dünyayla olan ilişkilerini zamanla kaybetmelerini anlatmak için kullanılan yetişkin psikiyatrisinden almışlardır. 1952 yılına gelindiğinde, DAM-I’de otizmden, çocukluk şizofrenisinin bir tipi olarak bahsedilmektedir. 1970’li yıllarda ise araştırmacılar, otizm tanı kriterlerini kapsayan bir düzenleme yapmışlardır. 1980 yılında DSM-III’de otizm, yaygın gelişimsel bozukluk şemsiyesi altında ele alınmış ve “infantil otizm” terimi, 30 aydan önce otistik davranışlar için, ilk kez bu dönemde kullanılmıştır (Yurdakul ve Fazlıoğlu, 2005).

2.1.4 OTİZMİN NEDENİ

Otizme neyin yol açtığı henüz bilinmemektedir. Ancak birçok olasılık üzerinde duruluyor. Otizme neden olarak görülen olasılıklar; genetik etkenler, genetik yatkınlık, çevresel faktörler, psikolojik ve sosyopsikolojik faktörler sebep olarak sıralanabilir (Özbey; 2005).

Araştırmalar otizmin beyinden, genetik ve çevresel nedenlerden kaynaklandığını düşünüyorlar. Ayrıca MRI araştırmaları; beyin aktiviteleri ve zihinsel aktivitelerinde, sosyal ve duygusal ilişkilerinde azalma olduğunu ortaya koyuyor. Bazı araştırmacılar, otistiklerin zihinsel gerilik olarak değerlendirilmeyeceğini, performansının da değerlendirilmesi gerektiğini ve bunların zihinsel engelli birey olmadığına işaret etmişlerdir. Aslında son araştırma toplumsal duyarlılık, bütünleştirici düşünme ve sözel yetenek bozuklukları için otizme katkıda bulunmasını önerir (Dahler ve Bukatko; 1985).

2.1.5 OTİZM ÇEŞİTLERİ

2.1.5.a Asperger Sendromu

Asperger bozukluğu; hem otistik bozuklukta hem de asperger bozukluğunda, toplumsal etkileşimde nitel bozulma, davranış, ilgi ve etkinliklerle sınırlı, basmakalıp ve yineleyici örüntüler siz konusudur. Lakin DSM-IV ve ICD-10' a göre asperger bozukluğu ile otizm arasındaki en önemli fark, asperger bozukluğunda dil ve bilişsel gelişmede gecikmenin olmamasıdır. Asperger bozukluğunda dil ve bilişsel gelişmede gecikmenin olmamasıdır. Asperger bozukluğunda dil ve bilişsel gelişmede gecikmenin olmamasıdır. Asperger sendromunda gecikmiş motor yetiler, motor beceriksizlik, garip duruş ve esnek olmayan yürüyüş ve görsel motor koordinasyon bozuklukları varken, otistik bozuklukta bu gibi motor gelişimdeki gecikmeler pek tanımlanamaz ve motor işlevler göreceli olarak daha iyidir. Genellikle asperger bozukluğunda yüksek fonksiyonlu otizme göre, sözel zekâ bölümünün yüksek, performans zekâ bölümünün düşük olduğu ileri sürülmektedir (Kırcaali ve İftar; 2003).

Asperger olan kişiler kendi içlerinde değerlendirildiklerinde, sözel zekâ bölümleri, performans ZB' den daha yüksektir. Bu durum yüksek fonksiyonlu otistik bozuklukta tam tersinedir. Duyularını idare ve ifade etmekte zorluk ve empati eksikliği çekerler. Bu çocuklar, bencil, içe dönük, derin düşünceli ve zamanından önce olgunlaşmış görünürler. Bu bozuklukta sözel işlevlerde önemli sorunlara rastlanmaz. Sözcük dağarcıkları ve dil bilgisi genellikle iyidir. Ancak algısal ve görsel-devinsel işlemlerde yetersizdirler. Ayrıca çoğunda denge ve devinsel eşgüdüm sorunları gözlenir (Kırcaali ve İftar; 2003).

2.1.5.b Rett Bozukluğu

Rett bozukluğu yalnızca kızlarda görülen bir bozukluktur. Otistik bozukluk içinde, genetik temeli tam olarak belirlenmiş tek bozukluktur. Rett bozukluğunda prenatal, perinatal ve doğumdan sonraki ilk beş ay boyunca psikomotor gelişme görünüşte normaldir. Doğumda kafa çevresi normal olmasına karşın 5 ile 48'nci

aylarda başın büyümesi yavaşlar. Daha önce edinilmiş olan amaca yönelik el becerilerinin 5 ile 30 'ncu aylarda yitirilmesinin ardından el vurma ve el yıkama gibi basmakalıp el hareketleri başlar. Rett sendromu olan çocuklar, ellerini belli bir amaca yönelik olarak kullanmaktan vazgeçmeleri ve tipik el hareketleri (Çamaşır yıkıyormuş gibi) ile ayırt edilir. İlk bir yıl içinde sosyal etkileşimleri bozulur. Konuşmaları gelişmez veya gecikir (Korkmaz; 2000).

2.1.5.c Çocukluk Dezintegratif Bozukluk

Bu bozukluk, çok seyrek rastlanan bir otistik bozukluk kategorisidir. Bu tanıyı alan çocuklar yaşlarının en az ilk iki yılında normal gelişim gösterirler. Bozukluğun başlamasıyla, daha önce kazanılmış olan beceriler hızla yitilir ve otizm için belirtilen özellikler kendini gösterir. Çoğu çocuğun zihinsel becerileri zihin özürlü düzeyine kadar geriler. Bu tanıyı alan çocuklar birkaç yıl içinde otizm tanısı alan çocuklarla benzer özellikleri gösterir hale gelir (Kulaksızoğlu; 2003).

2.1.5.d Atipik Otizm

Yaygın gelişimsel bozukluk, şizofreni, şizotipal kişilik bozukluğu ya da çekingen kişilik bozukluğu için tanı ölçütleri karşılanmıyorsa ve gözlenen semptomların tanı koymak için yetersiz kalması durumunda konan tanıdır. Bazı uzmanlar tarafından, dil ve sosyal ilişkiyle ilgili sorunlar, aşırı çekingenlik, aşırı utangaçlık, gündelik ve özel yaşamda belli ilkelere aşırı katı yaklaşım ve bağlılık bu kavram ile ilişkili olarak göz önüne alınır (Kırcaali ve İftar; 2003).

2.1.5.e Otizm

Otizm yaşamın erken dönemlerinde ve yaşam boyu süren sosyal ilişkiler, iletişim, davranış ve bilişsel gelişmede gecikme ve sapmayla belirli, nöropsikiyatrik bir bozukluk olarak kabul edilmektedir. Nadir görülmesine karşın bireyin ve ailenin bütün yaşamını etkilemektedir. İnsanların gördüklerini tam olarak anlamaktan,

duyduklarını ve diğer tüm hislerini kullanmaktan alıkoyan bir engeldir. Beynin normal gelişmesini sırasında mantığı, sosyal ilişkiyi ve iletişim yeteneğini etkiler (Kulaksızoğlu; 2003).

2.2 ÇOCUKLUKTA CİNSEL EĞİTİM

Cinsel eğitim; çocuğun küçük yaşlardan başlayarak, yetişkinlik çağına kadar süren bir eğitimidir. Cinsellik eğitimi; bireyin fiziksel, duygusal ve cinsiyet gelişimini anlaması, olumlu bir kişilik kavramı geliştirmesi, insan cinselliğine, başkalarının haklarına, görüş ve davranışlarına saygılı bir bakış biçimi, değer yargıları geliştirmesi eğitimidir (Bayhan, Artan; 2005). Cinsel eğitim hem duygusal hem de toplumsal uyum için önemlidir (Akay; 1999, Başaran; 1998).

Çocuğun cinsel gelişiminde çevrenin etkileri büyük olmaktadır. Ailenin bu konudaki tavırları, Ana-babanın yaptığı telkinler ve davranış tarzları, çocuğun üzerinde çok büyük etkiler yapmaktadır (Binbaşıoğlu; 1992). Cinsellik eğitimi ilk ailede başlamaktadır. Bu yüzden cinsellik eğitimi verilirken ilk olarak ailelere bilgi verilmesi gerekmektedir. Çocuğa cinsellik eğitimi, bebek anne karnına düştüğü andan itibaren başlanmaktadır. Çocuklar cinsiyet bakımından farklı olarak doğar. Bu farklılıkların çocuklara iyi bir şekilde anlatılması ve cinsiyetle ilgili rolünün benimsetilmesi, cinsel eğitimin en başta gelen konularından biridir. Erkek çocuk babasıyla, kız çocuk annesiyle özdeşime girdiğinde cinsel kimliğine kavuşma yoluna girmiş demektir. Çocuklar ilk adımdan sonra, kendi cinslerinden anne ve babalarının davranışlarını, tutumlarının ve değerlerini benimseyerek cinsel kimliklerini toplumsal yönüyle de geliştirirler ve değerlerinin benimseyerek cinsel kimliklerini toplumsal yönüyle de geliştirirler (Akay; 1999, Adams; 1995).

Doğumdan sonraki ilik birinci yılda bebeğin ilik cinsel duyguları, yıkanma ve altının değiştirilmesi sırasında ortaya çıkar. Bebek el, kol hareketlerini daha iyi kontrol edebilecek kadar, biraz daha büyüyünce, kazara cinsel organına dokunabilir ve haz verici bir duygunun yeniden yaşanmasını istemek çok doğal ve insana özgü olduğundan, bebek yeniden cinsel organına dokunmaya çalışır. Erkek bebekler penislerini çekiştirirler; fakat kız bebekler cinsel organının gizli olması nedeniyle

dokunmakta daha güçlük çekerler, bu nedenle kız bebeklerde cinsel organlarına dokunma daha az görülür. Bazı ana-babalar bu erken cinsel ilgiden rahatsız olur ve bu durumdan dolayı endişe duyarlar. Hâlbuki bu durum tamamen doğal ve sağlıklı bir davranıştır (Başaran; 1998).Çocuğun cinsiyet rolünü kazanması için ona model olma yaşantıları sunulmaktadır. Çocuk anne ve baba gibi modellerin davranışlarının sonuçlarını gözleyerek öğrenmektedir. Erkek çocuk kendini erkek modellerle (genellikle babasıyla) bir tutar. Çünkü onun gibi yaparsa ödüllendirilir. Kız çocuklar ise dişi modellerle (genellikle annesiyle) özdeşim kurar (Berns; 1993).

Cinsel kimliğin gelişiminde anne ve babalar arasındaki model farklılıklarından biri de ev ile ilgili olan görev dağılımında ortaya çıkmaktadır. Anneler daha çok yemek, bulaşık, çamaşır gibi işleri üstlenirken, babalar tamir, sigorta, araba bakımı gibi işleri üstlenmektedir (Aydoğmuş; 1995).

2.2.1 CİNSEL GELİŞİMDE KURAMSAL YAKLAŞIM

2.2.1 a Freud Ve Psikoseksüel Gelişim Dönemleri

Freud, kişilik gelişimi bakımından ilk çocukluk yıllarındaki yaşantıların önemini vurgular. Ferud'un kuramı psikoanalitik kuramlardan birisidir. Bu kurama göre normal gelişimin sağlanması için, gelişimin her döneminde bireyin temel ihtiyaçlarının doyurulması gerekmektedir. Eğer bu temel ihtiyaçlar karşılanmaz ise kişilik gelişimi engellenir. Freud, kişiliği gelişim açısından inceleyen ve kişiliğin temel karakter yapısında bebeklik ve çocukluk yıllarının önemini belirten ilk kuramcıdır (Erden ve Akman, 1993).

Freud'un Psikoanalitik kuramı, Psikoseksüel gelişimi her biri yeni bir sosyalleşme ile nitelenen beş temel döneme ayırmıştır;

- **Oral dönem (0-2 yaş),**
- **Anal dönem (2-4 yaş),**
- **Fallik Dönem (4-6 yaş),**
- **Gizillik dönemi (6-12 yaş),**
- **Ergenlik dönemi (12-22 yaş) (Erden ve Akman; 1993).**

2.2.a.1 PSİKOSEKSÜEL DÖNEMİN YAŞLARA GÖRE GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

0-2 YAŞ

Freud' a göre;

Oral Dönem:

Bu dönemdeki bebekler için ağız bölgesi çok önemlidir. Beslenme çok büyük bir haz kaynağıdır, çünkü ağız, dudaklar ve dili uyarır. Önceleri emer ve yutarlarken sonra dişlerin çıkması ile beraber ısırma, çiğneme de önem kazanır. Freud bu dönemde oral ihtiyaçları yeterince karşılayamayan bebeklerin bu döneme saplanabildiklerini düşünmektedir. Çünkü oral dönemi tam olarak çözmemiş olacaktırlar. Freud' a göre bunlar yaşam boyunca oral ihtiyaçlarını doyurmaya çalışacaklarıdır. Muhtemelen tırnaklarını yiyecekler veya sürekli eleştiren, tenkit eden yetişkinler olacaktırlar. Tam aksine bu dönemde istekleri çok fazla karşılanan ve sonra bu hazzı bitirmek istemeyen bebeklerde bu döneme saplanabilirler (Erden ve Akman; 1993).

2-4 YAŞ

Freud' a göre ;

Anal Dönem:

Anal dönemde haz bölgesi ağızdan anüs ve rektuma yani idrara atılımı ve dışkılamanın olduğu bölgeye kayar. Bağırsakların hareketi çocuğa rahatlık ve haz verir. Bu nedenle tuvalet eğitiminin alacağı hazzı geciktiren bir şey olarak düşünür. Anal dönemde saplanan bir kişi takıntılı bir şekilde temiz, düzenli veya titiz olabilir. Programa veya zamana karşı aşırı bağlı olabilir ya da tam tersi aşırı dağınık olabilir (Artan; 2005).

4-6 YAŞ

Freud'a göre;

Fallik Dönem:

Freud bu dönemde ilginin genital bölgeye çekildiğini belirtir. Freud' a göre erkek çocukla annelerine büyük bir hayranlık ve sevgi duyarlar ve bu arada babaya karşı bir kıskançlık ve kızgınlık duyarlar; buna oedipus çatışması denir. Kızlar ise babalarına büyük bir hayranlık duyarlar. Babalarının sadece kendilerine ait olmasını isterler; bu arada anneye karşı kıskançlık duyarlar. Bu durum da eletra kompleksi olarak adlandırılır. Kız çocuk babaya hayranlık duymaktadır. Babasını kendisine ideal eş olarak görmekte ve ileride onunla evlenmeyi, ona yemekler yapmayı, kazaklar örmeyi hayal etmektedir. Bu arada kendi cinsiyetinden olan annesini kendisine rakip olarak görmekte, kıskançlık duymakta ve babayı anneden uzaklaştırmaya çalışmaktadır. Erkek çocuk ise anneye hayrandır. Annesiyle evlenmek istemektedir, ona bakmayı, ona giysiler ve mücevherler almayı, onu rahat yaşatmayı hayal etmektedir. Hatta annesine bunları ifade eder ve ona evlenme teklifi eder. Diğer taraftan da babayı kendisine rakip olarak görüp, kıskanmaktadır (Artan; 2005).

Freud'a göre çocuklar bu duyguları nedeni ile anne ve babasının sevgisini kaybedebileceklerinden ve bu kabul edilemez istekleri nedeni ile cezalandırılacaklarından kaygı duyarlar. Bu kaygı ile baş edebilmek ve cezadan kurtulabilmek için anne-babasının sevgisini kaybetmemek için aynı cinsteki ebeveyn ile özdeşim kurar (Odağ ve Kürşat; 1979).

Çocukların özdeşim nesnesi olan anne ve babalarına çocuklarına salıklı, cinsel kimliğinden memnun modeller sunmaları çok önemlidir. Kendisi kendi cinsiyetinden memnun olmayan anne-babaların çocukları da bu cinsiyeti benimsemekte zorluk çekebilirler. Örneğin sürekli kadın olmanın zorluklarından yakınan, bir daha dünyaya erkek olarak gelmek istediğini tekrarlayan bir annenin kızının da kadın olmaktan hoşlanmayacağı, cinsiyetinden memnurluk duyamayacağı açıktır (Yalçın; 2001).

6-12 YAŞ

Feud'da göre;

Gizlilik Dönemi:

Lipido vücudun belli bir bölgesi üzerinde odaklanmıştır. Çünkü bu dönemde çocuğun okula başlamasıyla beraber ilgisi daha çok öğrenme, yeni şeyleri araştırma, çevreyi tanıma ve yeni insanlarla ilişkiler kurmaya yönelir. Kızlar kız arkadaşlarına, erkekler ise erkek arkadaşlarına yaklaşırlar. Bu durum genellikle cinsel merakların son bulduğu şeklinde yorumlanır. Ama bu dönem çocuklarının kendilerini, kendi cinsiyetlerindeki kişileri ve karşı cinsiyetleri tanımaya devam ettiği unutulmamalıdır (Artan; 2005).

12-18 YAŞ

Freud'a göre;

Ergenlik Dönemi:

Klasik psikanaliz literatüründe, biyolojik cinsel olgunlaşma sürecinin erinliğin ve ergenliğin kökeninde yer aldığı ve örtülü dönem sırasında bastırılmış olan cinsel içgüdüsel dürtülerin geri dönmesine yol açtığı söylenir. Psikanalitik kuramları ergenliğe yayan ve uygulayan ender "ortodoks" psikoanalizcilerden biri olan Blos şunları söyler: "Burada ergenlik, erinlik evresindeki bireyin karşılaştığı iç ve dış koşulların hepsine bütün uyum girişimlerinin toplamı olarak kabul edilmiştir. Erinliğin yarattığı yeni koşullara uyum sağlama zorunluluğu, önceki yıllarda yani ilik çocukluğun ve çocukluğun psikoseksüel gelişimi sırasında rol oynayan bütün uyarım, gerilim ve savunma biçimlerini harekete geçirir. Çocukluktan gelen bu karışım ergen davranışlarının garipliğinin ve gerileyici niteliğinin nedenidir. Bu karışım ergenin, erinlik bunalımının yıktığı ruhsal dengeyi koruma ya da yeniden kurma savaşımının tipik bir anlatımıdır. Egonun değişik nitelikteki içgüdüsel amaçlarına ve ilgilerine yeni çözümler bulunabilmesi için küçük çocuğun temel gereksinimlerinin ve duygusal çatışmalarının yeniden yaşanması gerekmektedir.

Bütün ergenlik boyunca genital duruma gitgide yaklaşma ve karşı cinse yönelme, oedipus evresi sona ererken bir duraksama gösteren gelişiminin sürüp gitmesinden başka bir şey değildir (Deusghet ve Kauss; 1972).

Ergenliğin tanımlanmasında birçok güçlük çıkmaktadır. M.Debesse' e göre baştan gelen güçlük aynı gelişim dönemi için değişik üç sözcüğün varlığıdır: Erinlik, ergenlik, gençlik. Bunlar birbiriyle karıştırılan, oysa birbirleriyle eşanlamlı olamayan sözcüklerdir. "Ergenlik en temel terimdir ve genellikle çocukluk ile yetişkin çağ arasında ortaya çıkan bedensel ve psikolojik değişimlerin tümünü belirtir. Ergenlikten söz edildiği zaman, özellikle ergenliğin organik yönü ve özel olarak ta cinsel işlevi ortaya çıkışı ve yerleşmesi düşünülür. Gençlik ergenliğin toplumsal görünümüdür (Debesse; 1973). Öte yandan, gençlik döneminin yaşları konusunda kaynaklara göre farklılık gözlenmektedir. Hurlock'un ergenliği yaşa göre sınıflaması şöyledir: 0-11 çocukluk, 11-15 erinlik, 13-17 ergenliğin ilk dönemi, 17-21 ergenliğin son dönemi (Hurlock; 1968). Erinlik ve ergenlik birbirini izleyen, ama aynı zamanda birbirlerinin içine girmiş gelişim aşamalarıdır. Erinlik bedendeki kıllanmayı belirtir. Bedende kıllanmanın başlaması erinliği belirleme de kullanılan çok yaygın bir ölçüttür (Rochebla ve Spenle; 1980). Erinliğin daha çok fizyolojik ve fiziksel terimlerle tanımlanması ve yaş sınırlarıyla belirlenmesi gelenek Olmuşsa da günümüzde erinliğin sadece bedenin ve işlevlerinin değişimleriyle sınırlı olmadığı da bilinmektedir (Rochebla ve Spenle; 1980). Çünkü bedense değişimlerin hem bireyin hem de çevrenin tutumlarını ve tepkilerini değiştirdiği gözlenmektedir. Bununla birlikte, ergenlik düşünüldüğü zaman akla ilk gelen cinsel dürtülerin uyanışıdır. Daha kesin bir ifade ile belirtilirse, üreme işlevinin oluştuğunu belirten fizyolojik ve bedensel değişimlerdir (Onur; 1982).

Ergenin bu dönemde cinsellikle uğraşması oldukça abartılı olabilir. Cinsel organlardaki büyüme ve değişme, egeenin cinselliğe olan ilgisinin doğal nedenini oluşturmaktadır Cinsel yaşam, artık ergenin doğrudan yaşam alanı içine girmektedir. Cinsel duygularla birlikte ortaya çıkan merak ve ilgi, cinselliğin giz perdesini daha çok açmakta, gizemin çözülmesi yönünde giderek daha çok sorgulayıcı olmaktadır. Cinselliği tanıma ve öğrenme, ergen için kendini tanımanın doğal bir parçasını oluşturmaktadır. Kendi cinsel bedeni ile başkalarının cinsel bedenini karşılaştırma,

çeşitli cinsel içerikli erotik yayınlara ilgi duymanın yanında tıp içerikli yayınlara yönelik bilgi edinme süreci de, tipik bir davranış örüntüsü olarak dikkat çektiği söylenebilir. Ergenin çocukluk yaşantılarından gelebilecek çeşitli olumsuz etkenler, fallik dönem içinde ana-babaya bağımlılık, ilgisiz ve sevgisiz koruyucu aile özelliklerinden kaynak alan yanlış ve eksik ana-baba tutumları, özdeşleşme olanaklarının yokluğu, çocukluk yaşantılarına dayalı çeşitli travmalar, ergenliğe geç ya da erken girme, hormonal dengesizlikler, cinsel yoksunluk ve yetersizlikler, abartılı ve dengesiz cinsel yayınların olumsuz etkisi ve benzeri etkenler çeşitli cinsel sapmaların nedenini oluşturabilir (Ataman; 2003).

2.2.1.b Cinsiyet Şema Teorisi

Cinsiyet şema teorisine göre; insanların cinsiyet tipleri cinsiyet şema sürecinin sonucudur. Bu teori cinsiyetin içsel ilişkili kavramlarını öne sürmüştür ki bunlar; cinsiyet ayrışması, cinsiyet tutumları ve cinsiyet ilişkili davranışlardır (Katsurada ve Sugihara; 2002). Bu teori özellikle cinsiyetleri ayrıştırmanın (sex-typing) çocuğun kendilik bilgisi de dâhil tüm bilgiyi kültürün kadınlık ve erkeklik tanımlarına göre kodlamaya ve organize etmeye hazır oluşundan kaynaklandığını kabul eder. Ayrıca bu cinsiyet şeması temelinde bilgi işlemenin, toplumun cinsiyet ayırmacı uygulamalarından da kaynaklandığını ileri sürer. Gelişen çocuk, toplumun kadınlık ve erkeklik tanımlarını öğrenir. Çoğu toplumda bu tanımlar sadece anatomik farklılıklar ve iş bölümüne değil, dile ve yapılan benzetmelere de yansımış zengin bir çağrışımı da içermektedir. Çocuk cinsiyetle ilgili bu özel bilgileri öğrenmemekle kalmamakta, aynı zamanda da her gelen bilgiyi cinsiyetle ilgili zengin içeriğe bağlı olarak değerlendirmekte ve içselleştirmektedir. Cinsiyetleri ayrıştırma sürecinde çocuk hem kendilik hem de kavramını oluşturur hem de dünyayı algılamak için içselleştirdiği bu cinsiyet şemasını kullanır. Gelen bilgileri cinsiyet şemasına göre algılar, kodlar ve örgütler. Buna göre çocuk şematik seçiciliği kendine uygulamayı, insan kişiliği içinden sadece cinsiyetine uygun olanları kendilik kavramına dâhil etmeyi öğrenir (Dökmen; 2004).

2.2.1.c Sosyal Öğrenme Kuramı

Bandura (1978), öğrenmede temel kavramların taklit, gözlem ve model alma olduğunu belirtmiştir. Çocuk, başta anne ve baba olmak üzere toplumun diğer fertlerini gözler, taklit eder ve model alır ve tüm bu sürecin sonunda öğrenme kişinin hazır bulunuşluluğuna bağlı olarak gerçekleşir. Davranış ve çevre karşılıklı etkileşim halindedir. Buna göre hem davranış çevreyi hem de çevre davranışı şekillendirmektedir (Aydın; 2004).

Mischel (1970) çocukların cinsiyetlerine ait rolleri; ailelerinin, yaştlarının ve toplumdaki diğer kişilerin cinsiyetlerine ait rolleri; ailelerinin, yaştlarının ve toplumdaki diğer kişilerin davranışlarını gözleyerek benimsediklerini ve bu davranışların, çevre tarafından pekişmesiyle kazandıklarını öne sürmüştür. Mischel'e göre çocuklar aynı cinsten modelleri daha fazla taklit etmektedir. Ve aynı cinsten anne ve babayı sevecen ve ödüllendirici gördüklerinde bu etken daha çok önem kazanmaktadır (Erdoğan; 1999). Sosyal öğrenme kuramcıları çocukların uygun cinsiyet rolü davranışını gözleyerek, onların hangi davranışlarının ceza ve ödül aldığını dolaylı yoldan izleyerek de öğrenebildiklerini savunur (Dökmen; 2004).

Anne ve babaların çocuklarının cinsiyetlerine özgü davranışları ödüllendirmeleri, bu davranışların çocuk küçük yaştayken ayrımlaşmasını sağlar (Kulaksızoğlu; 1999). Model alma ve taklit; anne, baba ve öğretmen ve diğer gözlenen figürler model alınır ve bu figürlerin davranışları, uygun bir zamanda taklit edilir (Dökmen; 2004). Özdeşleşme sürecinin çocuk kişilik gelişiminde önemli bir yeri vardır. İlk çocukluk döneminden başlayarak, yaşamın her evresinde belli ölçülerde görünen özdeşleşme süreci içinde bulunan dönemin özelliklerine göre yönelir. Okul öncesi dönemde çocuk kendine özdeş model olarak anne ve babasını alır. Genellikle kız çocukları anneyi ve kadın figürlerini, erkek çocuklar ise babayı ve erkek figürlerini taklit ederler (Yavuzer; 1998).

Sosyal çevre, belli bir yönde davranış ödüllendirirken, bağlamsal koşullara aykırı olarak algılanan davranışları cezalandırmaktadır. Dolayısı ile sosyal kabul görme, ait olma, bağlanma ve varlığını güven içinde hissetme gibi gereksinimleri nedeniyle, birey istediği gibi değil istenildiği gibi davranmak durumunda kalmaktadır. Cinsiyet

rollerini öğrenme anne babanın sahip olduğu tutumların sosyal etkileşim yoluyla çocuğa aktarılması şeklinde olmaktadır. Toplumun ve anne ve babanın birçok tutumu kimlik ve dolayısıyla cinsiyet rol gelişimini etkiler. Örneğin erkek çocuklarına araba alınırken, kız çocuklarına bebek alınması cinsiyete özgü rol beklentisinin açık birer kanıtıdır (Aydın; 2004).

2.2.3 ERGENLİK DÖNEMİNDE BEDENSEL GELİŞİM

Bireyin ergenlik dönemine girdiğini gösteren çeşitli ölçütlere gerek vardır. B.Hurlock'a göre erinliğin saptanmasında en önemli üç ölçüt şunlardır;

- 1) Ay hali (menstrasyon) ve gece boşalmaları,**
- 2) İdrarın kimyasal analizi**
- 3) Kemiklerin gelişimini röntgen ile belirlenmesi.**

Kılarda ay halinin ortaya çıkması cinsel gelişmenin belirtisi sayılsa bile, bu dönemdeki bedensel gelişim olaylarının ne başlangıcı ne de sonudur. İlk ay hali erinliğin orta noktasını oluşturmaktadır. Genellikle yumurtlamadan bir kaç yıl önce olmaktadır. Erin kızlar bir kaç yıl boyunca yumurtlamasız, dolayısıyla da kısır bir dönem yaşarlar. Erkek çocuklarda ise erinliğin başlamasının belirtisi olarak kabul edilen gece boşalmaları, genellikle cinsel organların ve ek cinsel özelliklerin gelişiminden daha önce başlamaktadır. İlk ay halini görmüş olan kızlar bir kaç yıl doğurganlık özellikleri kazanamadıkları halde, erkekler dölleyicilik özelliğini erinlik gelişiminin hemen başlarında kazanabilmektedirler. Erkek çocuklar fiziksek bakımdan olgun olmasalar bile fiziki güç olarak kızlardan daha önce üreticidirler oysa kızlar bu duruma ancak erinlik gelişimlerinin sonunda ulaşırlar (Hurlock; 1968).Ergenler kendi cinsel özelliklerinin gelişimlerini bizzat gözlemleyerek yaşarlar. Bazı organlardaki değişiklikleri çevrelerini gözleyerek, yaşayarak veya değişik bilgi kaynaklarından yararlanarak öğrenirler (Foulke ve Uhde; 1974, Torbett; 1974). Ancak ergenlerin bazıları kendi bedenlerinde meydana gelen değişikliklerden dolayı bazı rahatsızlıklar ve kaygı verici durumlar yaşayabilirler. Örneğin; erkek ergenlerde, yumurtalıkların birbirine karşı oranı veya penis boyu çeşitli kaygılar

neden olabilir. Yine erinlikle birlikte ereksiyon olayının daha sık ve daha uzun yaşanması ergenlerde can sıkıntısına neden olabilir. Gece boşalmaları hiçbir cinsel etkinliği olmayan bütün ergenlerde değişik sıklıkta ortaya çıkan normal tepkilerdir. Fakat bu durum ergenlere kaygı, korku ve hastalık belirtisi olarak algılanabilmektedir. Erkeklik belirtisi olan kıllanma, ses değişimi de ergenlerde toplumsal ilişkilerden kaçmaya yol açabilir (Onur; 1982).

Kız ergenlerde; göğüslerin gelişmesi dikkati çekebilir. Bu durum da kız ergenlerin canını sıkabilir ve göğüslerini gizlemeye çalışabilirler. Fakat bazı ergenler kadınlıklarının gelişen bu belirtisinden dolayı kendileri ile gurur duyarlar. Kıza çocuklarda erinlik gelişiminin en önemli anı ilk ay halinin görünmesidir. İlk ay hali çocukluğun sona erdiğini belirler, ilk kan akışları hastalık ya da suçluluk duyguları ile yaşanabilir. Bazı ergenlerde kirlendiklerini, herkesin dikkatini çektiklerini zannedebilirler. Kızlarda kıllanma, ses değişimi, yağlanma gibi ikinci cinsel özellikler de erkeklerde olduğu gibi değişik biçimlerde değerlendirilir (Onur; 1982).

2.2.4 OTİSTİK BİREYLERDE ERGENLİK DÖNEMİ

Çocukluktan ergenliğe geçiş dönemi olarak tanımlanan ergenlik, yaşamda belki de en çok ilgi istenilen dönemdir. Fizyolojik ve psikolojik birçok değişimin yaşandığı bu çalkantılı dönem kızlarda ortalama 12 erkeklerde 14 yaşında başlar. Erkeklerde kilo artışı, cinsel organlarda büyüme, cinsel organ bölgelerinde kıllanma, kilo ve boyda artma gibi fizyolojik değişikliklerin yanı sıra, ciddi kimlik bocalamaları ve psikolojik sorunlar da görülebilir. Kızlar da ise; meme gelişimi, kilo ve boy artışı gibi fizyolojik değişiklikler ve bunun yanı sıra birtakım ruhsal sıkıntılar olabilir. Her iki cinste de vücuttaki yağ artışından kaynaklanan sivilceler çeşitli sıkıntılar yaşatır. Çocuk bu dönemde devamlı kendisini inceler, kendindeki değişikliklerin farkına varır, kendisini başkaları ile kıyaslar, kendisi ve ailesi ile çatışmaya girebilir (Yörükoğlu; 1994, Öztürk;1994, Madi; 2005).

Otistik bireylerde ergenlik çocuk ve ebeveyn için birçok değişiklik getirir. Seksüel olgunlaşma, fiziksel büyüme, emosyonel ve gelişimsel değişiklikler gerçekleşir. Bu durum çocuk ve hatta anne için çok zor bir zaman olabilir. Var olan cinsel duyguları,

iletişim ve sosyal sorunları ve duyguları hakkında konuşmak zor olduğu için otistikler için daha da zor olabilir. Yüksek otizm ve asperger bozukluğu olan ergenler için dostluk girişimleri, eş, reddetme, geri çevirme, ilişki zorlukları ve kendi duyguları ile bağlantı yapmak karmaşık olabilir. Kızlar ve erkekler arasında ergenlik döneminde farklar vardır. Kız erkeklerden önceden olgunlaşma eğilimindedir. Ergenliğin başında kızlar için meme gelişimi ve regl belirtileri geç olur. Erkekler için genellikle kasıklarda kıllanma, penis ve testislerde büyüme ergenliğin ilk işareti olacaktır. Saç ve ses değişiklikleri biraz geç olur (Volkmar ve Wiesner; 2004).

Otistik ergenin cinsel gelişimlerinde normal ergenlere göre hiçbir fark yoktur. Onlar da yaşamlarının getirdiği değişiklikleri yaşlıları gibi yaşamaktadırlar. Ancak bu dönemde algılama, muhakeme ve kavrama becerilerindeki yavaşlamadan dolayı farklılıklar olabilmektedir (Yörükoğlu; 1994, Madi; 2005, Korkmaz; 2001, Ruble; 1993) Cinsellik dürtüsü otistiklerde de vardır; ancak kimi otistikler bu güdünün nasıl tatmin edileceğini bilemez, kimi tesadüf sonucu, kimileri de çevrelerinden öğrenir. Özellikle zihinsel düzeyleri yüksek olanlar, cinselliği çevrelerindeki konuşmalardan ve gazete, televizyon gibi yayınlardan öğrenir ve cinsel uyarılmayı gerektiren arayışların içine girerler. Yine de otistik bireylerin cinsel yaşantıları kısıtlıdır. En çok görülen cinsel deneyim mastürbasyondur. Bununla beraber, bacaklarını sıkma, karşı cinste olanlara sarılma, karşı cinste olanları öpme, koklama, cinsel organlarına dokunma biçiminde cinsel yönelmeler görülür. Otistik çocukların karşı cinsten biriyle cinsel ihtiyacını giderme olanağı pek yoktur. Mastürbasyon kimi çocukta hareket takıntısı haline gelir ve çocuk devamlı mastürbasyon yapma isteği duyar. Uygun yer ve zamanı gözetmeden davranışı sergiler. Özellikle ergenlik döneminde cinsel dürtüler artar. Çocuk, cinsel dürtülerini nasıl doyuma ulaştıracağını bilemediği için öfke ve saldırganlık gösterir. Bu dönemde bazı çocuklara cinsel isteği azaltıcı ilaçlar verilmektedir; fakat bu ilaçları kullanan çocuklarda duygusal çöküntü ve içe çekilme gibi yan etkiler ortaya çıkar. Bu nedenle bu tür ilaçlar önerilmemektedir. Zihinsel engelli bireylerde var olan cinsel istismar, otistiklerde de söz konusudur. Özellikle kız çocuklarının cinsel doyum arayışı içinde oluşu, cinsel istismarı kaçınılmaz kılar. Otistik ve zihinsel engellilerin hem istekli olmaları hem de olayı başkalarına anlatamamaları, kötü niyetli kişileri harekete geçirir. Cinsel istismar

sonucu ve çocuğun yaşadığı olayı anlatamamasından dolayı gebelikler görülür (Özbey; 2005).

Ergenlik döneminde çocuğun cinsel gereksinimini giderememesinden, karşı cinse taciz ve tacize benzer yakınlıklar, öfke patlamaları, saldırganlık ve depresif durumlar görülüyorsa, çocuğa mastürbasyon öğretilabilir ve bu işi yapabileceği bir yer belirlenebilir. Mastürbasyon yaparken boşalamayan çocuklar için de uyarıların olduğu özel bir yer belirlenirse, çocuğun boşalması gerçekleşebilir. Böyle bir düzenleme uzman gözetiminde yapılmalıdır. Kız çocuklarını cinsel istismardan uzak tutmak için, onları sokakta yalnız bırakmamak gerekir. Anne babalar için çok güç bir durum olmasına rağmen, çocuğun olası gebeliklerden korumak için gerekli önlemler alınabilir (Özbey; 2005).

Otizmin önemli problemlerinden biri de ergenlik döneminde yaşanan cinsel problemlerdir. Yapılan çalışmalar otistiklerin cinselliğe duydukları ilgiyi göstermiştir. Çok küçük otistiklerde de (hem kız hem de erkeklerde) seyrek olarak mastürbasyon benzeri hareketler görülmektedir. Böyle bir davranış gözlemlendiğinde çocuğun dikkatini başka yöne çekmek, zevk alabileceği etkinlikler (spor ve müzik etkinlikleri gibi) bulmak yerinde olur. Otistiklerin büyük bir kısmı cinsel organlarına dokunur, bir kısmı herkesin önünde mastürbasyon yapar. Bu davranışları herkesin önünde yapmalarının önlenmesi ve sıklığının azaltılması davranışçı yöntemlerle olabilir (Ünal; 2003)

Bu dönemde otistik bireylerin davranışlarında kötüleşme görülebilir. Küçük yaşlarda görülen aşırı aktivite, yerini aktivite azlığına bırakabilir. Bazen bu durumların tam tersi de olabilir. Genel olarak otistiklerde cinsel eğilim içeren davranışlar; masturbasyon, cinsel organını gösterme, sarılma, öpme, koklama, okşama, soyunma ve başkalarının cinsel organına dokunma olarak belirtilebilir. Otistik bireylerin cinsel deneyimleri sınırlıdır. Bu deneyimler masturbasyon, öpme, kucaklaşma gibidir. Otistikler genel olarak cinsel organlarına dokunurlar. Bir kısmı herkesin içersinde masturbasyon yapar. %20 ye yakın bir kısmı ise uygunsuz bir şekilde dokunur. Bazıları da karşı cinsin cinsel organına dokunma ve ilişki kurma eğilimindedirler. El tutma, kucaklama, öpme bunların içindedir. Konuşma yetisi gelişmiş otistiklerde mastürbasyondan zevk alma daha belirgindir (Ruble; 1993, Realmuto; 1999, Bourgondien; 1997).

2.2.5 OTİSTİK ERGENLERDE MASTÜRBASYON

Ergenlik öncesi çocuklarda, erişkinlerde olduğu gibi cinsel istek, hayal ve uyarılmışlık durumundan söz edilemez. Üç yaş civarında çocuk kendi bedenini keşfetmeye yönelir. Tesadüfen cinsel organını keşfeden çocuk fizyolojik temelli bir haz duygusu yaşar. Cinsel düşünce ve hayallerden arınmış bu duygu, insan biyolojisinin gereğidir. Bir kez haz duygusu yaşayan çocuk bu duygunun yeniden yaşamak için çaba saf eder. İki-üç yaşlarında tamamen fizyolojik sayılan bu olayın giderek sıklaşması ve ileri yaşlarda da devam etmesi, çocuğun anne, baba ile ilişkilerinde sorun yaşamasına neden olabilir. Aşırı mastürbasyon, ergenlik çağına gelmiş otizmli çocuklar için ciddi sorun olabilmektedir. Aileler, günde defalarca mastürbasyon yapan çocuğu için, biraz da eski yanlış inanışların etkisi ile endişelenmektedirler. Seyrek olarak çok küçük çocuklarda da (hem kız hem erkek 9 mastürbasyon benzeri davranışlar görülmektedir. Bunların gerçekten mastürbasyon olup olmadığını saptamak ve daha sonra çocuğun dikkatini başka yöne çevirmek veya zevk alabileceği etkinlikler bulmak yararlı olabilir. Nörolojik bir neden yoksa davranış terapisiyle sorun çözülebilir. Ergenlik çağında görülen mastürbasyonda, yersiz bir endişe ve korkuya gerek yoktur. Mastürbasyon, otizmli çocuğun keşfettiği ve zevk aldığı ender çıkış yollarından biri olabilir. Bunu herkesin önünde yapmaması ve sıklığının azaltılması yine davranışçı yöntemlerle olabilir. Ayrıca yine zevk alabileceği başka uğraşlara (müzik ve spor etkinlikleri gibi) yönlendirilmesi sağlanabilir (Fazlıoğlu ve Yudakul; 2005).

2.2.6 OTİSTİK BİREYLERDE CİNSEL EĞİTİM

Otistik bireylere yönelik cinsel eğitimin şekillenmesinde çocuğun genel anlamda vücudunu cinsel ağırlıklı olarak tanıma çalışması yapılmalıdır. Biyolojik açıdan tanımadaki amaç, çocuğun cinsel farklılıklar ve benzerlikleri tanımasıdır (Korkmaz; 2001, Ousley; 1991). Bedenini tanıması, mestürasyon (adet kanaması), ereksiyon gibi kavramların yanı sıra, uyarılara vermesi gereken yanıtlar da önem kazanır (Semerci; 2008). Buna yönelik yapılacak çalışmalar model alınarak, ayna

kullanarak, yazılı görsel materyallerden faydalanılarak yapılır. Buradaki amaç; kadın ve erkek arasındaki fiziksel farklılıkları kavrayabilmesi kızların regl dönemini, erkeklerin gece boşalmalarını algılayabilmesidir. Mevsimlere göre giyinme (ortama ve ihtiyaca yönelik giyinme) hijyenik bakım konusunda sürekli ve düzenli olarak eğitilmelidir (Korkmaz; 2001, Ousley; 1991). Bu dönemde kızların erkelerden daha saldırgan oldukları gözlenmiştir. Bu dönemdeki çocuklar fiziksel olarak güçlendikleri için problemlerle başa çıkmak eğitimciler ve aile için daha çok zor olmaktadır. Bu nedenle eğitim programlarının erken çocukluktan başlayıp yetişkinlik dönemine kadar devam etmesi önemlidir. Bu programlara devam eden ergenlerin ergenlik dönemlerinde, karşı cinse ilgileri olabilir. Ancak ilgilerini ifade ediş tarzları akranlarınkinden farklıdır (Gillberg; 1991).

Otistik bireylerin cinsellikle ilgili olarak kendilerini ve başkalarını anlamakta sıkıntıları vardır. Bu sıkıntıların özünde de cinsel uyarılma durumunda ne yapılması gerektiğini bilememelerinden kaynaklanan öfke durumları vardır (Korkmaz; 2001, Realmuto; 1999).

Otistik bireylerin uyarılma durumunda bireyin bu uyarıcıya karşılık nasıl davranmasını bilmemesinden kaynaklanan öfke, saldırganlık, sıkıntı ve depresif davranışlar sergilediği görülmektedir. Van Bourgondien ve arkadaşları 89 otistik birey üzerinde yaptıkları çalışmada sık görülen cinsel davranış sorununun masturbasyon olduğunu belirtmişlerdir. Otistik bireyler fizyolojik ve psikolojik olarak uyarıldıkları anlarda normal bireyler gibi davranış sergileyememelerinden (rastgele ve içgüdüsel davranışlardan olan soyunma, sarılma, öpme veya masturbasyon yapmaları) kaynaklanan baskı ve cezalara maruz kalabilmektedirler (Bourgondien; 1997).

Otistik bireylerin ergenlik dönemi başlangıcı ve anında yaşadığı bu sıkıntılara yönelik olarak; eğitimciler, aileler tarafından duruma uygun çeşitli yöntemler geliştirilebilir. Bu yöntemlerin başında otistik bireylerle çalışan, yaşayan kişilerin bu durumu normal fizyolojik bir olay olarak değerlendirebilmesi gelmektedir (Korkmaz; 2001, Realmuto; 1999).

Ön ergenlik döneminde cinsel davranışlara yönelik ana davranışlardan biri ereksiyon ve uyarılma halinin süreklilik arz etmesi ve bir boşalım sağlanmasıdır. Böyle durumlarda; bireyin bireysel özellikleri dikkate alınarak, davranıştan aldığı haz engellenmeden davranışını yaptığı ortamın kontrol altına alınması gerekmektedir. Yine bireyin algısını başka alanlara kanalize etmek gerekir. Yoğun masturbasyon davranışında bulunan çocuğa müzikli bir çalışma veya sporsal aktiviteler yaptırılabilir (Madi; 2005, Korkmaz; 2001). Bunların gerçekten masturbasyon olup olmadığını saptamak ve daha sonra çocuğun dikkatini başka yöne çevirmek veya zevk alabileceği etkinlikler bulmak yararlı olabilir. Nörolojik bir neden yoksa davranış terapisiyle sorun çözülebilir. Ergenlik çağında görülen masturbasyonda, yersiz bir endişe ve korkuya gerek yoktur. Masturbasyon, otizmlili çocuğun keşfettiği ve zevk aldığı ender çıkış yollarından biri olabilir. Bunu herkesin önünde yapmaması ve sıklığının azaltılması yine davranışçı yöntemlerle olabilir. Ayrıca yine zevk alabileceği başka uğraşlara (müzik ve spor etkinlikleri gibi) yönlendirilmesi sağlanabilir (Fazlıoğlu ve Yudakul; 2005).

Cinsel gereksinimini gidermeye yönelik bir yöntem olarak masturbasyon yapacağı mekân konusunda çocuğu eğiterek cinsel doyumun sağlanması bunun için kız ve erkeklere yönelik ayrıları odaların düzenlenmesi gerekmektedir. Diğer yandan bu çocukların ergenlik döneminde karşı cinse olan arzuları, kendilerini ve olayı ifade edememelerinden kaynaklanan cinsel istismar önemli bir toplumsal sorundur. Bu çocukları özellikleri ve cinsel rahatsızlıkları göz önüne alınarak gözlem altında olmalıdırlar. Özellikle kız çocukların giyimlerine dikkat edilmeli, otistiklerin cinsel istismarına neden olabilecek cinsel içerikli figürler, oyun ve davranışlardan da kaçınılmalıdır. Cinsel istismara maruz kalmaması için çocukların ilişkide bulundukları ortam kontrol altına alınmalıdır (Madi; 2005, Ruble; 1993, Realmuto; 1999).

BÖLÜM III

Bu bölümde otizm ile ilgili araştırmalardan bahsedilmiştir.

3.1 İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Ülkemizde ve Türkiye’de otizme ilişkin yüksek lisans ve doktora düzeyinde çalışmalar yapılmıştır. Fakat otistik ergenlerde cinsel gelişim ve cinsel problemler ile ilgili bir araştırma yapılmamıştır.

Wing (1971)’in yaptığı bir araştırmada, 6-15 yaşları arasındaki otistik çocuklarının ebeveynlerine yönelik hazırlanmış soru listesi aracılığı ile çocuklarının ilk 1 yıl içindeki davranışları belirlenmeye çalışılmıştır. Toplanan verilerde, 14 aile doğumdan başlayarak çocuklarında bir farklılık sezdiklerini, 10 aile çocuklarının kucağa alınmak için kollarını kaldırmadıklarını, 7 aile çocuklarının anne sesine çok az tepki verdiklerini, 11 aile ise çocuklarının kendilerine ihtiyaçlarını belirtmek için işaret bile etmediklerini vurgulamışlardır. Aynı problemler, otistik özelliklerin bir yaşından sonra ortaya çıktığı durumlarda da gözlenmiştir. Bu gözlemlerin, normal bebeklerin aileleri ile yapılan gözlemlerden çok farklı olduğu belirlenmiştir (Wing; 1980).

Ayres ve Mailoux (1983), yaptıkları araştırmada; işitme engelli ve kısmi olarak görebilen ağır seviyede otistik olan on bir yaş, altı aylık bir kız çocuğunu iki yıl süre ile duygusal entegrasyon programına almışlardır. Terapinin başlangıcındaki stereotipik davranışların miktarı kameraya kayıt edilerek belirlenmiştir. Kırk altı hafta sonra bir skolyoz operasyonu nedeni ile tedavi yarıda kesilmiştir. Dokuz hafta sonra dokuz hafta sonra terapiye tekrar başlanmış, terapinin elli beşinci haftasında yapılan değerlendirmede, çocuğun kendini uyarıcı davranışlara yönelmesinde önemli derecede azalma saptanmıştır.

Mc Clure ve Holtz-Yotz (1991) araştırmalarında, on üç yaşındaki otizmlili bir erkek çocuğun gelişimine duyuşal uyaran tedavisinin etkisini incelemişlerdir. Denek ağır zihinsel engelli ve konuşamayan, yoğun davranış problemleri gösteren bir cocuktur. Isırma, başını vurma, kol ve bacaklarını sallama gibi davranışlar

göstermektedir. Bu çocuğun davranışlarında duyuşal uyarın tedavisinden sonra olumlu değışimler olduğu bildirilmiştir.

Ziserman (1992) yaptığı vaka çalışmasında derin sıkılaştırma ile dokunsal uyarın vermenin birden fazla engelli olan otizimli bir çocuğun kendini uyarıcı davranışları üzerinde etkisini incelemişlerdir. Özellikle yoğun olarak ellerini ısırma ve ellerini fonksiyonel olarak kullanamama davranışları gözlenen çocuğun, yürütölen tedaviden sonra kendini uyarıcı davranışlara yöneliminin %11,8 oranında azaldığı saptanmıştır.

Sifagos ve Sagers (1995), yaptıkları araştırmalarında, otizimli iki çocuk üzerinde agresif davranışların fonksiyonel analizini kapsayan, yirmi kısa fonksiyonel değerdendirmeyi içeren bir deneme yapmışlardır. Bu denemeler sınıf ortamında, üç farklı durumda denenmiştir. Çalışma sonucunda, fonksiyonel analizin agresif davranışların azalmasında etkili olduğu saptanmıştır. Bu tedavide, bir grup çocukta uygun olmayan davranışların azalması için yiyecek pekiştireç olarak kullanılırken, bir grup çocukta ise, uygun olmayan davranışların azalmasında obsesyonlar kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda obsesyonlar kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda obsesyonların kullanımının daha etkili olduğu saptanmıştır.

Bettison (1996) çalışmasında, bazı seslere tepki gösteren, yaşları on üç-on yedi arasında değışen, otizimli ve asperger sendromlu çocukları iki grup halinde ele almıştır. Deney grubundaki çocuklara işitsel eğitim verilmiş, kontrol grubundaki çocuklarla benzer şartlarda, değıştirilmemiş müzik dinletilmiştir. On iki ay süren bu tedaviden sonra, her iki gruptaki çocukların zekâ ve konuşma performanslarında ve davranışlarında istatistiksel olarak anlamlı değışimler saptanmıştır. Ayrıca otizmin duyuşal anormallikler ile ilgili olduğu vurgulanmıştır.

Golomb ve Schmeling (1996), yaptığı çalışmada 9 otistik ve 8 zekâ geriliği olan çocuğun çizim yapma ve taklit etme yeteneklerini zihinsel yaşlarıyla karşılaştırmış, sonuç olarak çizim performansları birbirine oldukça yakın ama taklit etme yetenekleri arasında önemli bir fark bulunmuştur (Golomb, Schmeling; 1996).

O'Neill ve Jones (1997), araştırmalarında, otizimli kişilerde görülen duyu-algı anormalliklerini incelemişler ve bu bozuklukları iki bakış açısından araştırıp tartışmışlardır. Bunlardan ilki otobiyografiler, ikincisi ise psikolojik araştırmalardır. Bu alanla ilgili yapılan klinik çalışmaların, otizimli çocuklarda erken dönemde duyu-algı problemlerine işaret ettiğini vurgulamışlardır. Ayrıca, alanla ilgili deneysel ve klinik araştırmaların metotla ilgili bazı sınırlılıklarının olduğunu belirtmişlerdir.

Van Bourgondien ve arkadaşları 89 otistik birey üzerinde yaptıkları çalışmada sık görülen cinsel davranış sorununun masturbasyon olduğunu belirtmişlerdir. Otistik bireyler fizyolojik ve psikolojik olarak uyarıldıkları anlarda normal bireyler gibi davranış sergileyememelerinden (rastgele ve içgüdüsel davranışlardan olan soyunma, sarılma, öpme veya masturbasyon yapmaları) kaynaklanan baskı ve cezalara maruz kalabilmektedirler (Bourgondien; 1997).

Kientz ve Dunn (1997), otizimli ve otizimli olmayan çocuklar arasındaki duyusal alandaki farklılıkları incelemişlerdir. Çalışma kapsamına,  -on üç yaşları arasındaki otistik çocuğa sahip otuz iki aile ile üç-on yaşları arasında otizimli olmayan çocuğa sahip altmış dört aile alınmıştır. Aileler doksan dokuz maddeden oluşan duyusal profil formunu cevaplamışlardır. Araştırma sonucunda, iki grup arasında doksan dokuz itemin %85'inde farklılık saptanmıştır.

Rosenthal-Malek ve Mitchell (1997) yaptıkları bir çalışmada, egzersiz programının otizimli çocuklarda görülen kendini uyarıcı davranışlar üzerine etkisini incelemişlerdir. Çalışma kapsamına alınan beş erkek ergen otistik ocuk yirmi seans eğitime tabi tutulmuştur. Her seans eğitime tabi tutulmuştur. Her seans yirmi dakika sürmüştür. Bu programdan sonra otizimli ergenlerin kendini uyarıcı davranışlara yönelmelerinde bir azalma olduğu saptanmıştır.

Case-Smith ve Brayn (1999), otizimli okul öncesi çocuklar üzerinde iş uğraşı terapisi ve duyusal entegrasyonun etkilerini araştırmışlardır. Bu çalışmada, beş okul öncesi dönemde olan otizimli çocuğun bağımsız oyunları videoya kayıt edilmiştir. Üç haftalık çalışma öncesi verilerin alındığı bir perioddan sonra, bir occupational terapist tarafından çocuklara bireysel seanslar yapılmıştır. Bu seansların sonucunda, beş çocuğun amaçlı oyuna kanalize olmayı başardığı belirtilmiştir. Çocukların etkileşime

girmelerinde ise çok az bir değişimin olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, dört çocuğun amaçsız davranışlarında değişiklik olacağını vurgulayan literatürle benzer bulunmuştur. Araştırmacılar, çocukların amaçlı oyun oynama becerilerindeki artışları, gelişmiş motor planlamanın ve azaltılmış duyuşal savunmanın olmasına bağlamışlardır. Motor planlamanın, çocuğun oyuncaklarla amaçlı oynama ve fonksiyonel oyun oynama becerisi için gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, duyuşal entegrasyon çalışması sırasında, oyun oynama skorları artan çocukların, motor aktiviteleri daha iyi organize ettiklerini ve planladıklarını gözlemlemişlerdir. Yine bu çalışmada, amaçlı oyunda gelişme göstermeyen iki çocuğun, motor planlama problemlerinin, dikkat zayıflıklarının ve sınırlı göz temaslarının sürdüğü belirtilmiştir.

Kellman (1999), Yaptığı çalışmada, 8 Yaşındaki bir otistik çocuğun çizimlerini ve sanatın, onun duyuşal ve günlük deneyimlerindeki ilişkisini ve rolünün dikkate alarak incelemiştir. Bu araştırmadaki 4 ayrı resim otizmli çocuklar üzerine etkisini açıkça göstermiştir (Kellman; 1999).

Baranek (1999), bebeklik dönemde otizmin tespit edilmesi amacı ile geriye dönük olarak bir video araştırması geliştirmiştir. Bu araştırmada, on bir otizmli, on gelişimsel güçlüğü olan, on bir normal gelişim gösteren çocuğun video kayıtları incelenmiştir. Her deneğin dokuz-on aylık durumları; etkilenme, bekleme, isteme cevap verme, postür, motor-nesne stereotipleri, sosyal dokunma ve duyuşal ayarlama yönünden incelenmiştir. Dokuz itemin kombinasyonundaki farklılıklar bu üç grup için %75 olarak saptanmıştır. Bu bulgular, dokuz-on iki ay itibariyle otizmin alt belirtilerini ifade etmektedirler. Bu nedenle, bebeklik döneminde sosyal cevaplara ek olarak, duyuşal motor değerlendirmenin de önemli olduğu vurgulanmıştır.

Case-Smith ve Miller (1999) araştırmalarında, yaygın gelişimsel bozukluk gösteren çocuklarla çalışan terapistlerin uygulamalarını araştırmışlardır. Bu alanda çalışan iki yüz doksan iki terapist ile yapılan araştırmada, yaygın gelişimsel bozukluk gösteren çocuklarda görülen problemleri içeren likert tipi bir ölçek kullanılmıştır. Terapistler, duyuşal entegrasyon yaklaşımını yaygın gelişimsel bozukluğu (PDD) olan çocukların tedavisi için sıklıkla kullandıklarını, bu yaklaşımın, bu tür çocukların

duygusal işleme becerilerinin ve algılama yeteneklerinin gelişimi üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Iwagana (2000), Asperger sendromlu ve otistik okul öncesi dönem çocuklarının duyu-motor ve bilişsel fonksiyonları arasındaki farkları incelemişlerdir. Araştırmaya on Asperger sendromlu ve on beş yüksek fonksiyonlu otizmlili çocuk alınmıştır. Çocuklar 'Milller Değerlendirme Ölçeği' kullanılarak; bilişsel, duyu motor, sözel yetersizlikler açısından karşılaştırılmışlardır. Çocuklara temel indeks, koordinasyon indeksi, sözel indeks, sözel ifadelerle dayanmayan ve kompleks indeksleri uygulamışlardır. Sözel olmayan indeks skorları bütün deneklerde önemli farklılık göstermiştir. Koordinasyon ve temel indeks puanları her iki grupta, sözel indeks puanları ise yüksek fonksiyonlu otistik grupta düşük bulunmuştur. Toplam puanda, sözel olmayan ve kompleks indeks puanları iki grupta farklı bulunmamıştır. Asperger sendromlu çocukların verbal indeks puanları ise otizmlili gruba göre yüksek bulunmuştur.

Dawson ve Watling (2000), yaptıkları çalışmada, otizmde duyu ve motor anormalliklerin prevalansını incelemişlerdir. Çalışmada, üç müdahale yöntemlerinin bu çocukların gelişimi üzerine etkisi incelenmiştir. Bu yöntemler; duyu entegrasyon, geleneksel-occupational terapi ve işitsel entegrasyon eğitimidir. Bu çalışmada, bu alanda yapılan çalışmaların bir dökümü yapılmıştır. Aynı zamanda, duyu entegrasyon ve işitsel entegrasyon yöntemlerinin otizmlili çocukların eğitimlerinde kullanılmasının önemi vurgulanmıştır.

Korkmaz (2000), çalışmasında, zihinsel geriliği olan otizmlili çocuklarda yürüme gelişiminde gecikmenin klinik prognozla ilişkisini, belli klinik ve laboratuvar özellikleri bağlamında araştırmıştır. Araştırmada DSM-IV kriterlerine göre otizm tanısı almış doksan kişi incelenmiştir. Zamanında yürümüş olan altmış dört hasta (grup A) ile bazı klinik ve laboratuvar özellikleri ile yürüme gecikmesi olan yirmi altı çocuk (grup B) karşılaştırılmıştır. Bu kişiler en az bir yıl incelenmiş ve bu süre içinde dört değerlendirilme yapılmıştır. İncelenen hastaların yaş aralığı iki buçuk ile on dört arasında değişmektedir. Bu çalışmada incelenen değişkenler; tıbbi öykü (doğum kilosu... vb), aile öyküsü, gelişimsel öykü (öz bakım yetersizliği... vb), dil sorunları, muayene bulguları, davranış sorunları, EEG özellikleri ve görüntülenme bulgularıdır.

Yapılan çalışmada Grup A'da hiperaktivite, ekolali ve klişe tarzda konuşma, Grup B'ye oranla daha fazla saptanmıştır. Buna karşın, epileptik nöbetler, akraba evliliği ve anormal nörolojik muayene Grup B'den daha fazla görülmüştür.

Devrimci-Özgüven (2001) çalışmalarında, erişkin bir asperger bozukluğu olgusunun klinik ve nöropsikiyatrik değerlendirmesini yapmışlardır. Araştırmanın sonucunda, inceledikleri hastanın el becerilerinin azlığı ve koordinasyon ile ilgili sorunlarının zekâ bölümünün düşüklüğü ile ilişkili olduğunu saptamışlardır. Nöropsikiyatrik testler yolu ile saptanmış olan bilgi- işleme süreci sorunlarının, hastanın sosyal ilişki kuramama, empati eksikliği, karşıdakinin duygularını doğru olarak değerlendirememesi, iletişim ve uyum sorunları ile ilişkili olabileceğini vurgulamışlardır.

Militeri (2002) yaptıkları çalışmalarda, yaşları iki-dört yedi-on bir arasında değişen yüz yirmi bir otizmlili çocukta tekrarlayan davranışlar ile gelişimsel seviye, kronolojik yaş, hastalığın şiddeti, duygu durumu, çevresel uyarana tepki arasındaki ilişkiye bakmışlardır. Çalışmaları sonucunda; küçük otizmlili çocuklarda daha fazla motor ve duysal tekrarlayan davranışlar, büyük çocuklarda ise daha çok karmaşık tekrarlayan görüldüğünü belirtmişlerdir. Ayrıca, çocukların IQ seviyesi yükseldikçe, karmaşık tekrarlayan davranışlarda bir yükselme olduğu saptanmıştır.

Bordin (2003) araştırmasında otizmin saptanmasında Child Behavior Check List'in güvenilir olup olmadığına yönelik bir inceleme yapmışlar. Bu çalışma yüz bir çocuğa uygulanmıştır. Bu çocukların otuz altısı otizmlili, otuz biri diğer psikiyatrik problemleri olan çocuklar, otuz dördü ise normal gelişim gösteren çocuklardan oluşmuştur. Çalışmanın sonucunda, otizmlili çocukların testten aldıkları içe yönelim puanları psikiyatrik problemi olan ve normal gelişim gösteren çocukların puanlarından farklılık göstermiştir.

Rogers (2003), yaptıkları bir çalışmada, çocukların duysal reaksiyonlarını belirlemek amacı ile çocukların ailelerine, oranların duysal özellikleri hakkında bilgi veren bir form uygulamışlardır. Çalışma kapsamına otizmlili, Flajil X sendromlu, normal gelişim gösteren ve gelişme geriliği saptanan ortalama 22 aylık yüz iki çocuk alınmıştır. Bu dört grup çocuk dokunma, koku ve tada karşı duyarlılıkları açısından

farklı bulunmuştur. Otizmli çocukların tat ve koku ile ilgili uyaranlara karşı daha tepkili oldukları belirtilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda, çocukların zekâ düzeyi ve gelişimsel seviyesi arasında bir ilişki bulunamamıştır. Ayrıca, çocuklarda görülen anormal duyuşsal reaksiyonlar ile davranışlar arasında bir ilişki saptanmıştır.

BÖLÜM 1V

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, modeli, evreni, örnekleme, veri toplama araçlarının uygulanması ve verilerin analizi ele alınmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanmasında nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Ayrıntılı ve derinlemesine veri toplama, katılımcıların bireysel algılarını, deneyimlerini ve bakış açılarını doğrudan öğrenme, mevcut durumu anlama ve açıklama hedeflenmiştir. Araştırmada otistik bireylerin cinsel eğitimlerinde yaşanan sorunları incelemeye yönelik nitel veriler toplanmıştır.

Araştırmanın deseni “durum çalışması”dır. Durumlar çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilir: bireyler, kurumlar, gruplar veya ortamlar gibi. Nitel durum çalışmasının en temel özelliği, bir ya da birkaç durumun derinliğine ve ayrıntılı araştırılmasıdır. Bir duruma ilişkin etkenlerin bütüncül bir yaklaşımla araştırılarak ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır. Amaç genelleme yapmak değil, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimleyip yorumlayabilmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu araştırmada, ise KKTC özelinde otistik ergenlerin cinsel eğitim durumlarını belirlemeye yönelik (psikolojik danışman ve rehberler ile özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerine başvurarak) veri toplanmıştır.

Çalışmada, “bütüncül çoklu durum” deseni temel alınmıştır. Çalışmada tek bir analiz birimi (otistik ergenlerin cinsel eğitimi) vardır ve birden çok durum (özel eğitim öğretmenleri ile psikolojik danışman ve rehberler) söz konusudur. Her bir grup kendi içinde bütüncül olarak ele alınmış ve daha sonra birbiriyle karşılaştırılmıştır.

4.2. Araştırmanın Evreni

Araştırma evrenini 2009-2010 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde görev yapan Özel Eğitim Öğretmenleri ve Psikolojik Danışmanlar oluşturmaktadır. Araştırmada özel eğitim öğretmenleri ve psikolojik danışmanların bilgi, donanım ve yaşantıları bağlamında otistik çocukların cinsel eğitiminde nasıl sorunlar yaşadıklarını ortaya çıkarma ve çözüm üretme amacı ile gerçekleştirilmiştir.

4.3. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemini, KKTC Lefkoşa'da "Özel Eğitim Vakfı"nda çalışan 30 özel eğitim öğretmeni ile Gazi Mağusa'da ve Lefkoşa'da devlet okulları ile özel okullarda çalışan 30 psikolojik danışman ve rehberdir. Araştırmada amaçlı örneklem türlerinden olan "ölçüt örneklem" yöntemi kullanılarak psikolojik danışman ve özel eğitim öğretmenleri arasından tesadüfi olarak örneklem seçilmiştir. Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumların arasından rastgele seçilen kişiler ile çalışılmasıdır. Kısacası araştırmanın örneklemini, KKTC'de otistik öğrencisi olan özel eğitim öğretmenleri ve psikolojik danışmanlar ölçüt belirlenip, bunlar arasından tesadüfi olarak seçilen 30 psikolojik danışman ve 30 özel eğitim öğretmenidir.

Bu araştırmada verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanmasında nitel (qualitative) bir araştırma yöntemi kullanılmıştır. Ayrıntılı ve derinlemesine veri toplama, katılımcıların bireysel algılarını, deneyimlerini ve bakış açıların doğrudan öğrenme, mevcut durumları anlama ve açıklama amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırmanın yöntemi otistik bireylerin cinsel eğitimlerinde yaşanan sorunları incelemeye yönelik nitel bir araştırma yöntemidir. Veriler nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme türü kullanılarak özel eğitimde görev yapan öğretmenlerle ve psikolojik danışmanlarla yapılan görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Bu amaçla 30 psikolojik danışman ve 30 özel eğitim öğretmeni araştırmaya katılmıştır.

4.4. Veri Toplama Aracı ve Uygulanması

Veriler nitel araştırma tekniklerinden biri olan “yarı yapılandırılmış görüşme” kullanılarak elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formundaki açık uçlu sorular literatür taraması yoluyla oluşturulmuş ve sorularla ilgili uzman görüşlerine başvurulmuştur. Hazırlanan açık uçlu sorular görüşme yoluyla araştırmaya katılan bireylere yöneltilmiş ve elde edilen veriler tablolaştırılmıştır.

4.5 Verilerin Analizi

Verilerden elde edilen bilgiler nitel araştırma tekniklerinden içerik analizi yapılarak tablolaştırılmıştır. Araştırmaya katılan bireylerden elde edilen cevaplar doğrultusunda ortak cevaplar ve farklı cevaplar belirtilmiştir. İfade edilen görüşler literatürden elde edilen bilgilerle kıyaslanmıştır. Araştırmaya katılan grupların görüşleri arasındaki farklar ve benzerlikler saptanmıştır. Bu bilgilerden literatüre uygun olan ve olmayan görüşler tespit edilip, psikolojik danışman ve özel eğitim öğretmenlerinin otizm ve otistik ergenlerin yaşadıkları sorunlar hakkındaki görüşleri tablo şeklinde gösterilmiştir. Elde edilen veriler ışığında otizme farklı yaklaşım açıları belirtilmiştir.

BÖLÜM V

Bu bölümde araştırma ile ilgili bulgular ve yorumlar sunulmuştur.

BULGULAR VE YORUMLAR

5.1. Örneklemenin mesleklere ve cinsiyetlere göre dağılımı

Tablo 5.1.1

Psikolojik Danışman				Özel Eğitimci			
Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
N	%	N	%	N	%	N	%
15	25	15	25	15	25	15	25

Tablo 5.1.1’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan 60 kişinin %50’si psikolojik danışman ve % 50’si özel eğitim öğretmenidir. Kadın ve erkek eğitimcilerin sayıları da %50 olarak görülmektedir.

Tablo 5.2.1

Otistik Size Neyi Çağrıştırıyor	Psikolojik Danışman				Özel Eğitimi				Psikolojik Danışman		Özel Eğitimi	
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Toplam		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Farklı davranışlar	8	22,8	3	30	6	27,2	2	12,5	11	24,4	8	21
Gelişimsel bozukluk	3	8,57	0	0	6	27,2	4	25	3	6,66	10	26,3
Sevgi beklentisi olan	0	0	0	0	0	0	2	12,5	0	0	2	5,2
Göz kontağı olmayan	2	5,71	1	10	4	18,1	2	12,5	3	6,66	6	15,78
İçer dönük	0	0	0	0	0	0	2	12,5	0	0	2	5,2
Sosyal iletişim bozukluğu	10	28,5	2	20	4	18,1	4	25	12	26,66	8	21
Sterotipik Davranışlar	0	0	0	0	2	9,09	0	0	0	0	2	5,2
Özel eğitime ihtiyacı olan	1	2,86	0	0	0	0	0	0	1	2,22	0	0
Zekâ geriliği	9	25,7	4	40	0	0	0	0	13	28,8	0	0
Dönen cisimlere odaklanma	2	5,71	0	0	0	0	0	0	2	4,44	0	0
Toplam	35	100	10	100	22	100	16	100	45	100	38	100

Tablo 5.2.1'deki "otizm size neyi çağrıştırıyor" sorusuna ilişkin, erkek psikolojik danışman lar 10, kadın psikolojik danışman lar 35, erkek özel eğitim öğretmenleri 22 ve kadın özel eğitim öğretmenleri ise 16 farklı görüş sunmuşlardır.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %22,86'si ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %30'u "farklı davranışlar" biçimindedir. Kadın özel eğitim öğretmenlerin aynı soruya verdikleri yanıtların %27,27'si ve erkek özel eğitim öğretmenlerin görüşlerinin %12,50'si "farklı davranışlar" biçimindedir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %8,57'si "gelişimsel bozukluk" olarak görülmektedir. Kadın özel eğitim öğretmenlerin görüşlerinin %27,27'si ve erkek özel eğitim öğretmenlerin %25'i "gelişimsel bozukluk" şeklindedir.

Erkek özel eğitim öğretmenlerin görüşlerinin %12,50'si "sevgi beklentisi olan birey" olarak ortaya çıkmıştır.

Erkek özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %12,50'si "içe dönük birey" olarak karşımıza çıkmıştır.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %28,57'si ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %20'si "sosyal iletişim bozukluğu olan birey" şeklindedir. Kadın özel eğitim öğretmenlerin görüşlerinin %18,18'i ve erkek özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %25'i "sosyal iletişim bozukluğu" olarak görülmektedir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %5,71'i ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %10'u "göz kontağı kuramayan birey" biçimindedir. Özel eğitim öğretmeni kadınların %18,18'i göz kontağı kuramayan birey olarak betimlerken, Özel eğitim öğretmenleri erkeklerin %12,50'si göz kontağı kuramayan birey olarak betimlemişlerdir.

Kadın özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %9,09'u "sterotipik davranışları olan birey" biçimindedir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %25,71'i ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %40'ı "zekâ geriliği olan birey" biçimindedir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %2,86'sı "özel eğitime ihtiyacı olan birey" biçimindedir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %5,71'i "dönen cisimlere odaklanan birey" biçimindedir

30 psikolojik danışmanın (kadın ve erkeklerin toplamı) “sizce otistik neyi çağrıştırıyor” sorusuna verdikleri yanıtların %24,4’ü farklı davranışlar, %6,66’sı gelişimsel bozukluk, %6,66’sı göz kontağı kuramayan birey, %26,66’sı sosyal iletişim bozukluğu, %2,22’si özel eğitime ihtiyacı olan birey, %28,8’i zekâ geriliği olan birey, %4,44’ü dönen cisimlere odaklanan birey olarak belirtmişlerdir.

30 özel eğitim öğretmeninin (kadın ve erkeklerin toplamı) “sizce otistik neyi çağrıştırıyor” sorusuna verdikleri yanıtların %21’i farklı davranışlar, %26,3’ü gelişimsel bozukluk, %5,2’si sevgi beklentisi olan birey, %15,78’i göz kontağı kuramayan birey, %5,2’si içe dönük, %21 sosyal iletişim bozukluğu, %5,2’si stereotipik davranışlar sergileyen birey olarak belirtmişlerdir.

Araştırmada belirtilen görüşler doğrultusunda kadın psikolojik danışmanların otistik bireyleri sosyal iletişim bozukluğu olarak ifade ettikleri, erkek psikolojik danışmanların ise zekâ geriliği olan birey olarak belirttikleri görülmüştür. Kadın özel eğitim öğretmenleri ise, otistik bireyleri gelişimsel bozukluk ve farklı davranışlar gösteren bireyler olarak belirttikleri görülmüştür. Erkek özel eğitim öğretmenleri ise otistik bireyleri, sosyal iletişim bozukluğu ve gelişimsel bozukluğu olan bireyler olarak ifade etmişlerdir.

5.3 Örneklemin otistik ergenlerle yasadıkları sıkıntılara yönelik görüşlerinin mesleklerle ve cinsiyete göre dağılımı

Tablo 5.3.1

Sizce otistik bireyler ergenlik döneminde ne gibi sıkıntılar yaşıyorlar?	Psikolojik Danışman				Özel Eğitimci				Psikolojik Danışman		Özel Eğitimci	
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Toplam		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Anlama	5	15,63	1	7,69	4	33,33	2	16,67	6	13,33	6	25
Harekete geçme	3	9,38	1	7,69	0	0	0	0	4	8,88	0	0
İletişim problemi	11	34,38	8	61,54	8	66,67	8	66,67	19	42,22	16	66,66
Cinsel sorunlar	3	9,38	0	0	0	0	2	16,67	3	6,66	2	8,33
Psikolojik Sorunlar	4	12,5	0	0	0	0	0	0	4	8,88	0	0
Normal ergenler kadar	6	18,75	3	23,08	0	0	0	0	9	20	0	0
Toplam	32	100	13	100	12	100	2	100	45	100	24	100

Tablo 5.3.1'deki "otistik bireyler ergenlik döneminde ne gibi sıkıntılar yaşamaktadır" sorusuna ilişkin, erkek psikolojik danışman lar 13, kadın psikolojik danışman lar 32, erkek özel eğitim öğretmenleri 12 ve kadın özel eğitim öğretmenleri ise 12 farklı görüş sunmuşlardır.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin % 15,63'ü ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %7,69'u otistik ergenlerin yaşadığı sıkıntıları "anlamada güçlük yaşadıkları" ile ilgilidir.

Kadın özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %33,33'ü ve erkek özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %16,67'si otistik ergenlerin yaşadığı sıkıntıları "anlamada güçlük yaşadıkları" ile ilgilidir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %9,38'i ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %7,69'u otistik bireylerin "harekete geçmede problem yaşadıkları" ile ilgilidir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %34,38'i ve erkek psikolojik danışmanlarının görüşlerinin %61,54'ü otistik bireylerin "iletişim problemi yaşadıkları" ile ilgilidir.

Kadın özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin % Kadınların %66,67'si ve erkek özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %66,67'si otistik bireylerin "iletişim problemi yaşadıkları" ile ilgilidir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %9,38'i otistik bireylerin "cinsel sorunlar yaşadıkları" ile ilgilidir.

Erkek özel eğitim Öğretmenlerinin görüşlerinin %16,67'si ise otistik bireylerin "cinsel sorunlar yaşadıkları" ile ilgilidir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %12,50'si otistik bireylerin "psikolojik sorunlar yaşayabilecekleri" biçimindedir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %18,75'i ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %23,08'i otistik bireylerin "normal ergenler kadar sorun yaşadıkları" ile ilgilidir.

30 psikolojik danışmanın (kadınların ve erkeklerin toplamı) “sizce otistik birey ergenlik döneminde nasıl sorun yaşar?” sorusuna verdikleri yanıtların %13,33’ü otistik bireylerin “yadadığı sıkıntıları anlamada güçlük yaşadıkları”, %8,88’i “harekete geçmede güçlük yaşadıkları”, %42,22’si “iletişim problemi yaşadıkları”, %6,66’sı “cinsel sorunlar yaşayacakları”, %8,88’i “psikolojik sorunlar yaşayabilecekleri”, %20’si “normal ergenler gibi sorunlar yaşayabilecekleri” ile ilgilidir.

30 özel eğitim öğretmeninin (kadınların ve erkeklerin toplamı) “sizce otistik birey ergenlik döneminde nasıl sorun yaşar?” sorusuna verdikleri yanıtların % 25’i otistik bireylerin “yaşadığı durumu anlamada güçlük yaşayabileceği”, %66,66’sı “iletişim problemi yaşayabileceği”, %8,33’ü “cinsel yönden sorunlar yaşayabileceği” ile ilgilidir.

Araştırmada belirtilen görüşler doğrultusunda psikolojik danışman kadınlar ve erkekler iletişim problemi yaşadıklarını belirtirken özel eğitim öğretmeni erkek ve kadınlarda iletişim problemi yaşadıklarını belirtmişlerdir.

5.4 Örneklerin Otistik bireylere verilecek cinsel eğitim konusunda hedefin neler olması gerektiğine yönelik görüşlerinin mesleklerle ve cinsiyetlere göre dağılımı

Tablo 5.4.1

Oistik bireylere cinsel eğitimde hedef neler olmalıdır?	Psikolojik Danışman				Özel Eğitimci				Psikolojik Danışman		Özel Eğitimci	
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Toplam		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Oistik birey cinsel eğitimi otistik bireyin ebeveynine verilmelidir	1	7,14	0	0	1	7,14	1	6,67	1	4,16	2	6,89
Bilgim yok	12	85,71	8	80	12	85,71	13	86,67	20	83,33	25	86,20
Davranış eğitimi yapılmalıdır	1	7,14	2	20	1	7,14	1	6,67	3	12,5	2	6,89
Toplam	14	100	10	100	14	100	15	100	24	100	29	100

Tablo 5.4.1'deki araştırmada “otistik bireye cinsel eğitim verilirken hedef ne olmalıdır?” sorusuna Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %7,14’ü “otistik bireyin ebeveynlerine yönelik cinsel eğitim verilme” ile ilgilidir.

Kadın özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %7,14’ü ve erkek özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %6,67’si “otistik bireyin ailesine cinsel eğitim verilmesi gerektiği” ile ilgilidir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %85,71’i ve erkek psikolojik danışmanlarının görüşlerinin %80’i “bu konuda bilgilerinin olmadıkları” biçimindedir.

Kadın özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %85,71’i ve erkek özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %86,67’si “bu konuda bilgileri olmadığı” biçimindedir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %7,14’ ü ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %20’si otistik bireylere yönelik “davranış eğitimi yapılması gerektiği” biçimindedir.

Kadın özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin % %7,14’ü ve erkek özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %6,67’si otistik bireylere yönelik “davranış eğitimi yapılması gerektiği” ile ilgilidir.

30 psikolojik danışmanın (kadınların ve erkeklerin toplamı) “otistik bireylere verilecek cinsel eğitimde hedef neler olmalıdır?” sorusuna verdikleri yanıtların %4,16’sı otistik bireye verilecek cinsel eğitimin “otistik bireyin ailelerine verilmesi gerektiği”, %83,33’ü “otistik bireye verilecek cinsel eğitim konusunda bilgilerinin olmadıklarını”, %12,5’i “otistik bireylere yönelik davranış eğitimi yapılması gerektiği” ile ilgilidir.

30 özel eğitim öğretmenin (kadınların ve erkeklerin toplamı) “otistik bireylere verilecek neler olmalıdır?” sorusuna verdikleri yanıtların % 6,89’u otistik bireye yönelik cinsel eğitimin “otistik bireyin ailelerine verilmesi gerektiği”, %86,20’si

otistik bireye verilecek cinsel eğitim konusunda bilgilerinin olmadığı”, %6,89’u ise “otistik bireylere yönelik davranış eğitimi yapılması gerektiği” ile ilgilidir.

Araştırmada belirtilen görüşler doğrultusunda psikolojik danışmanların ve özel eğitim öğretmenlerinin bu konuda bilgilerinin olmadığını söyleyebiliriz.

5.5 Örneklerin Otistik bireylerde ergenlik döneminde görülen mastürbasyon davranışı ile ilgili olarak yapılması gerekenlere yönelik görüşlerinin mesleklerle ve cinsiyetlere göre dağılımı

Tablo 5.5.1

Oistik bireylerde görülen mastürbasyon davranışı ile ilgili olarak neler yapılmalıdır?	Psikolojik Danışman				Özel Eğitimci				Psikolojik danışman		Özel Eğitimci	
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Toplam		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Normal karşılama	0	0	0	0	8	34,78	6	23,08	0	0	14	28,57
Yumuşak yastık kullanma	0	0	0	0	2	8,7	4	15,39	0	0	6	12,24
Özel odada yapması sağlanmalıdır	0	0	0	0	8	34,78	9	34,62	0	0	17	34,69
Psikolojik destek verilmelidir	0	0	0	0	2	8,7	3	11,54	0	0	5	10,20
Aile ile ortak çalışılmalıdır	4	23,53	4	30,77	3	13,04	4	15,39	8	26,66	7	14,28
Davranış bastırılmalıdır	3	17,65	2	15,38	0	0	0	0	5	16,66	0	0
Bilmiyorum	10	58,82	7	53,85	0	0	0	0	17	56,66	0	0
Toplam	17	100	13	100	23	100	26	100	30	100	49	100

Tablo 5.5.1'deki araştırmada “otistik bireylerde ergenlik döneminde görülen mastürbasyon davranışı ile ilgili olarak neler yapılması?” gerektiği sorusuna kadın özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %34,78'i ve erkek özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %23,08'i “normal karşılanması gerektiği” ile ilgilidir.

Kadın özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %8,70'i ve erkek özel eğitim öğretmenlerinin %15,39'u otistik bireylerin “yumuşak yastık kullanması gerektiği” ile ilgilidir.

Kadın özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %34,78'i ve erkek özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %34,62'si otistik bireylerin mastürbasyon davranışını “özel odada yapmasının sağlanması gerektiği” biçimindedir.

Kadın özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %8,70'i ve erkek özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %11,54'ü otistik bireye “psikolojik destek verilmesi gerektiği” ile ilgilidir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %23,53'ü ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %30,77'si “aile ile ortak çalışılması gerektiği” biçimindedir.

Kadın özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %13,04'ü ve erkek özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %15,39'u “aile ile ortak çalışılması gerektiği” biçimindedir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %17,65'i ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %15,38'i otistik bireyde görülen “mastürbasyon davranışının bastırılması gerektiği” biçimindedir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin % 58,82'si ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %53,85'i “otistik bireyde görülen mastürbasyon davranışına yönelik neler yapılması gerektiğine yönelik bilgilerinin olmadığı” biçimindedir.

30 psikolojik danışmanın (kadınların ve erkeklerin toplamı) “otistik bireylerde ergenlik döneminde görülen mastürbasyon davranışı ile ilgili olarak neler yapılmalıdır” sorusuna verdikleri yanıtların %26,66'sı “aile ile ortak çalışılmalıdır”, %16,66'sı “otistik bireyde görülen mastürbasyon davranışının bastırılması gerektiği”,

% 56,66'sı ise "otistik bireyde görülen mastürbasyon davranışına yönelik neler yapılması gerektiğine yönelik bilgilerinin olmadığı" şeklindedir.

30 özel eğitim öğretmeninin (kadın ve erkeklerin toplamı) "otistik bireylerde ergenlik döneminde görülen mastürbasyon davranışı ile ilgili olarak neler yapılmalıdır" sorusuna verdikleri yanıtların %28,57'si "normal karşılanması gerektiği", %12,24'ü "otistik bireylerin yumşak yastık kullanmasının gerektiği", %34,69'u "otistik bireylerin mastürbasyon davranışını özel odada yapmasının sağlanması gerektiği", %14,20'si "otistik bireylere psikolojik destek verilmesi gerektiği", %14,28'i ise "otistik bireyin ailesi ile ortak çalışması gerektiği" ile ilgilidir.

Araştırmada belirtilen görüşler doğrultusunda özel eğitim öğretmenlerinin bu durumu normal karşılanması gereken bir durum olarak değerlendirdikleri ve otistik bireyin mastürbasyon davranışını özel odada yapması gerektiğini düşündüklerini buna karşın psikolojik danışmanların yarısından fazlasının bu konuda bilgi sahibi olmadıklarını söyleyebiliriz.

Tablo 5.6.1

[illegible]

Tablo 5.6.1'deki araştırmada “otistik birey ile ilgili olarak toplum nasıl bilinçlendirilmelidir” sorusuna Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %10’u “broşür kullanılması gerektiği” ile ilgilidir.

Kadın özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %9,091’i ve erkek özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %12,50’si “broşür kullanılması gerektiği” ile ilgilidir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %40’ı ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %83,33’ü “ailelere yönelik eğitimin yeterli olacağı” biçimindedir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %50’si ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %16,67’si “konferanslar düzenlenmesi gerektiği” ile ilgilidir.

Kadın özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %9,091’i “konferanslar düzenlenmesi gerektiği” ile ilgilidir.

Kadın özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %81,82’si toplumda oluşan “otistik birey delidir” ön yargısının kitle iletişim araçları ile ortadan kaldırılması gerektiği biçimindedir.

30 psikolojik danışmanın (kadın ve erkeklerin toplamı) “otistik birey ile ilgili olarak toplum nasıl bilinçlendirilmelidir?” sorusuna verdikleri yanıtların %6,25’i “broşür kullanılması gerektiği”, %56,25’i “otistik bireyin ailesine verilecek eğitimin yeterli olacağı”, %37,5’i ise “konferanslar verilmesi gerektiği” ile ilgilidir.

30 özel eğitim öğretmenin (kadın ve erkeklerin toplamı) “otistik birey ile ilgili olarak toplum nasıl bilinçlendirilmelidir?” sorusuna verdikleri yanıtların %10,52’si “broşür kullanılması gerektiği”, %5,26’sı “konferanslar verilmesi gerektiği”, %84,21’ i ise toplumda oluşan “otistik birey delidir” ön yargısının kitle iletişim araçları ile ortadan kaldırılması gerektiği biçimindedir.

Araştırmada belirtilen görüşler doğrultusunda “otistik birey ile ilgili olarak toplumun nasıl bilinçlendirilmesi gerektiği” konusunda psikolojik danışmanların ailelere yönelik eğitim verilmesinin yeterli olduğunu belirttikleri ve bu doğrultuda konferanslar verilmesi gerektiğini düşündükleri buna karşın özel eğitim

öğretmenlerinin “otistik birey delidir” ön yargısının kitle iletişim araçları ile aşılması gerektiğini belirttiklerini söyleyebiliriz.

5.7 Örneklerin Otistik bireylerin gelişimlerinin normal gelişen bireylere göre farkları hakkındaki görüşlerinin meslekleri ve cinsiyete göre dağılımı

Tablo 5.7.1

Otistik bireylerin gelişimleri normal gelişen bireylere göre farklı mıdır? Farklı ise düşüncelerinizi açıklayınız.	Psikolojik Danışman				Özel Eğitimci				Psikolojik Danışman		Özel Eğitimci	
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Toplam		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Zihinsel olarak farklı	9	26,47	5	21,74	2	7,14	4	12,5	14	24,56	6	10
Zekâ farkı yok, gelişim farksız	2	5,88	5	21,74	0	0	0	0	7	12,28	0	0
Fiziksel fark var	9	26,47	1	4,35	0	0	0	0	10	17,54	0	0
Sosyal yönden geri	7	20,59	6	26,09	16	57,14	18	56,25	13	22,80	34	56,66
İletişim kurma becerisi	2	5,88	1	4,35	10	35,71	10	31,25	3	5,26	20	33,33
Bilgim yok	5	14,71	6	26,09	0	0	0	0	11	19,29	0	0
Toplam	34	100	23	100	28	100	32	100	57	100	60	100

Tablo 5.7.1'deki araştırmada “otistik bireyin gelişimleri normal gelişen bireylere göre farklı mıdır?” sorusuna kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %26,47’si ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %21,74’ü “zihinsel olarak farklı olduğu” biçimindedir.

Kadın özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %7,14’ü ve erkek özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %12,50’si “zihinsel olarak farklı olduğu” biçimindedir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %5,88’i ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %20,83’ü “zihinsel ve gelişimsel fark olmadığı” biçimindedir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %26,47’si ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %4,16’sı “fiziksel olarak farklı olduğu” ile ilgilidir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %20,59’u ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %25’i “sosyal yönden geri olduğu” biçimindedir.

Kadın özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %57,14’ü ve erkek özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %56,25’i “sosyal yönden geri olduğu” biçimindedir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %5,88’i ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %4,16’sı otistik bireylerin normal bireylere oranla “iletişim kurma becerisinin yetersiz olduğu” ile ilgilidir.

Kadın özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %35,71’i ve erkek özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %31,25’i otistik bireylerin normal gelişen bireylere oranla “iletişim kurma becerisinin yetersiz olduğu” ile ilgilidir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %14,71’i ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %25’i “otistik bireylerin normal gelişen bireylere göre farklarının neler olabileceği konusunda bilgilerinin olmadığı” biçimindedir.

30 psikolojik danışmanın (kadın ve erkeklerin toplamı) “otistik bireylerin gelişimleri normal gelişen bireylere göre farklı mıdır?” sorusuna verdikleri yanıtların %24,56’sı “zihinsel olarak farklı olduğu”, %12,28’i “zekâ ve gelişim farkı olmadığı”, %17,54’ü “fiziksel olarak farklı olduğu”, %22,80’i “sosyal yönden geri olduğu”, %5,26’sı “iletişim kurma açısından farklı olduğu”, %19,29’u ise “otistik

bireylerin normal gelişen bireylere göre farklarının neler olabileceği konusunda bilgilerinin olmadığı” biçimindedir.

30 Özel eğitim öğretmeninin (kadın ve erkeklerin toplamı) “otistik bireylerin gelişimleri normal gelişen bireylere göre farklı mıdır?” sorusuna verdikleri yanıtların %10’u “zekâsal olarak farklı olduğu”, %56,66’sı “sosyal yönden geri olduğu”, %33,33’ü “iletişim kurma açısından farklı olduğu” biçimindedir.

Araştırmada belirtilen görüşler doğrultusunda psikolojik danışmanların otistiklerin gelişimlerini normal bireye göre zekâsal ve fiziksel olarak farklı olduğu ve sosyal yönden geri olduğunu biçimde betimlemektedir. Buna karşın özel eğitim öğretmenleri otistik bireylerin gelişimlerinin sosyal yönden ve iletişimsel açıdan geri olduğu şeklinde betimlemişlerdir.

5.8 Örneklerin cinsel eğitim alamayan otistik bireylerin nasıl etkileneceğine yönelik görüşlerinin mesleklere ve cinsiyete göre dağılımı

Tablo 5.8.1

Cinsel eğitim alamayan otistik birey nasıl etkilenir	Psikolojik Danışman			Özel Eğitimci			Psikolojik Danışman			Özel Eğitimci		
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Toplam		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Sapık olur	4	12,12	4	17,39	0	0	0	0	8	14,28	0	0
Stres düzeyi artar	0	0	0	0	4	33,33	4	33,33	0	0	8	33,33
Depresyona girer	3	9,09	0	0	2	16,67	4	33,33	3	5,35	6	25
Alacağı eğitim otistik bireyde fark yaratmaz	5	15,15	2	8,7	0	0	0	0	7	12,5	0	0
Homoseksüel olur	5	15,15	6	26,09	0	0	0	0	11	19,64	0	0
Karşı cinse saldırır	11	33,33	4	17,39	0	0	0	0	15	26,78	0	0
İletişimde zorlanır	5	15,15	7	30,43	6	50	4	33,33	12	21,42	10	41,66
Toplam	33	100	23	100	12	100	12	100	56	100	24	100

Tablo 5.8.1'deki araştırmada “cinsel eğitim alamayan otistik birey nasıl etkilenir?” sorusuna kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %12,12'si ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %17,39'u “sapık olabileceği” biçimindedir.

Kadın özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %33,33'ü ve erkek özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %33,33'ü “stres düzeyinin artacağı” ile ilgilidir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %9,09'u “depresyona girebileceği” biçimindedir.

Kadın özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %16,67'si ve erkek özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %33,33'ü “depresyona girebileceği” biçimindedir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %15,15'i ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %8,7'si “aldığı eğitimin otistik bireyde fark yaratmayacağı” biçimindedir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %15,15'i ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %26,09'u “homoseksüel olabileceği” biçimindedir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %33,33'ü ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %17,39'u “karşı cinse saldırılabileceği” şeklindedir.

Kadın psikolojik danışmanların görüşlerinin %15,15'i ve erkek psikolojik danışmanların görüşlerinin %30,43'ü “iletişimde zorlanacağı” ile ilgilidir.

Kadın özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %50'i ve erkek özel eğitim öğretmenlerinin görüşlerinin %33,33'ü “iletişimde zorlanacağı” ile ilgilidir.

30 psikolojik danışmanın (kadın ve erkeklerin toplamı) “cinsel eğitim alamayan otistik birey nasıl etkilenir?” sorusuna verdikleri yanıtların %14,28'i “sapık olabileceği”, %5,35'i “depresyona girebileceği”, %12,5'i “otistik bireyin alacağı eğitimin otistik bireyde fark yaratmayacağı”, %19,64'ü “homoseksüel olabileceği”, %26,78'i “karşı cinse saldırılabileceği”, %21,42'si “iletişimde zorlanabileceği” biçimindedir.

30 Özel eğitim öğretmenin (kadın ve erkeklerin toplamı) “cinsel eğitim alamayan otistik birey nasıl etkilenir?” sorusuna verdikleri yanıtların %33,33'ü “stres

düzeyinin artabileceği”, %25’i “depresyona girebileceği”, %41,66’sı ise “iletişimde zorlanabileceği” biçimindedir.

Araştırmada belirtilen görüşler doğrultusunda özel eğitim öğretmenleri cinsel eğitim alamayan otistiklerin stres düzeyinin artacağını düşünmekle beraber iletişimde zorlanacaklarını belirttiklerini buna karşın psikolojik danışmanların cinsel eğitim alamayan otistik bireyin karşı cinse saldırabileceği, homoseksüel olabileceği ve iletişim problemi yaşayacakları görüşünü betimlemişlerdir.

BÖLÜM VI

Bu bölümde tartışma ve yorum, sonuç ve önerilere değinilmiştir.

6.1 TARTIŞMA VE YORUM

Bu araştırma otistik bireylere verilecek olan cinsel eğitimin kalitesinin artırılması gerektiğini ortaya koymuştur. Verilen cevaplar doğrultusunda otistik bireyin psikolojik danışmanlara farklı davranışlar sergileyen, sosyal iletişim bozukluğu ve zekâ geriliği olan bireyi çağrıştırırken, Özel eğitim öğretmenlerine; farklı davranışlar sergileyen, gelişimsel bozukluğu olan, göz kontağı kuramayan ve sosyal iletişim bozukluğu olan bireyi çağrıştırmaktadır. Otizm beyin işlevlerinde biyolojik ve organik defektin bulunduğu bir yaygın gelişimsel bozukluktur (Bodur ve Soysal; 2004). Amerikan özel eğitim yasası (1997)'na göre, otizm genellikle üç yaşından önce belli olan, bir çocuğun performansını ters yönde etkileyen; sözlü ve sözsüz iletişimi ve sosyal etkileşimi önemli oranda etkileyen bir gelişimsel yetersizliktir (Smith; 2001).

Verilen cevaplar doğrultusunda psikolojik danışmanlar otistik bireyin ergenlik döneminde iletişim problemi yaşayacaklarını, diğer ergenler kadar problem yaşayacaklarını belirtirlerken, Özel eğitim öğretmenleri yaşadıkları durumu anlama ve iletişim problemi yaşayacaklarını belirtmişlerdir. Otistik bireylerin cinsellikle ilgili olarak kendilerini ve başkalarını anlamakta sıkıntıları vardır. Bu sıkıntıların özünde de cinsel uyarılma durumunda ne yapılması gerektiğini bilememelerinden kaynaklanan öfke durumları vardır (Korkmaz; 2001, Realmuto; 1999). Otistik bireylerin uyarılma durumunda bireyin bu uyarıcıya karşılık nasıl davranmasını bilmemesinden kaynaklanan öfke, saldırganlık, sıkıntı ve depresif davranışlar sergilediği görülmektedir. Van bourgondien ve arkadaşları 89 otistik birey üzerinde yaptıkları çalışmada sık görülen cinsel davranış sorununun mastürbasyon olduğunu belirtmişlerdir. Otistik bireyler fizyolojik ve psikolojik olarak uyarıldıkları anlarda normal bireyler gibi davranış sergileyememelerinden (rastgele ve içgüdüsel davranışlardan olan soyunma, sarılma, öpme veya mastürbasyon yapmaları) kaynaklanan baskı ve cezalara maruz kalabilmektedirler (Bourgondien; 1997). Çıkan sonuçlara göre Psikolojik Danışmanların ve Özel eğitim öğretmenlerinin bu konuda

bilgilerinin olmadığını söyleyebiliriz. Otistik bireylere yönelik cinsel eğitimin şekillenmesinde çocuğun genel anlamda vücudunu cinsel ağırlıklı olarak tanıma çalışması yapılmalıdır. Biyolojik açıdan tanımadaki amaç, çocuğun cinsel farklılıklar ve benzerlikleri tanımasıdır (Korkmaz, 2001; Ousley, 1991). Bedenini tanıması, mestürasyon (adet kanaması), ereksiyon gibi kavramların yanı sıra, uyaranlara vermesi gereken yanıtlar da önem kazanır (Semerci; 2008). Buna yönelik yapılacak çalışmalar model alınarak, ayna kullanarak, yazılı görsel materyallerden faydalanılarak yapılır. Buradaki amaç; kadın ve erkek arasındaki fiziksel farklılıkları kavrayabilmesi kızların regl dönemini, erkeklerin gece boşalmalarını algılayabilmesidir. Mevsimlere göre giyinme (ortama ve ihtiyaca yönelik giyinme) hijyenik bakım konusunda sürekli ve düzenli olarak eğitilmelidir (Korkmaz; 2001, Ousley; 1991).

Verilen cevaplar doğrultusunda otistik bireyde görülen mastürbasyon davranışı ile ilgili olarak Psikolojik Danışmanların bu konuda ne yapılması gerektiğini bilmedikleri ve aile ile ortak çalışılması yönünde fikir beyan ederken, Özel Eğitim Öğretmenleri bu konuda mastürbasyon davranışının normal karşılanması gerektiğini ve bu olayı kendine ait özel odada yapması gerektiğini belirtmişlerdir. Otistik bireyler fizyolojik ve psikolojik olarak uyarıldıkları anlarda normal bireyler gibi davranış sergileyememelerinden (rastgele ve içgüdüsel davranışlardan olan soyunma, sarılma, öpme veya mastürbasyon yapmaları) kaynaklanan baskı ve cezalara maruz kalabilmektedirler (Bourgondien; 1997). Yoğun mastürbasyon davranışında bulunan çocuğa müzikli bir çalışma veya sporsal aktiviteler yaptırılabilir (Madi; 2005, Korkmaz; 2001). Cinsel gereksinimini gidermeye yönelik bir yöntem olarak mastürbasyon yapacağı mekan konusunda çocuğu eğiterek cinsel doyumun sağlanması bunun için kız ve erkeklere yönelik ayrıları odaların düzenlenmesi gerekmektedir (Madi; 2005, Ruble; 1993, Realmuto; 1999).

Yapılan araştırmada otistik birey ile ilgili halkın nasıl bilinçlendirilmesi gerektiği konusunda Psikolojik Danışmanlar ailelere yönelik bilgilendirme eğitiminin yeterli olacağını ve konferanslar düzenlenmesi gerektiğini belirtirlerken, Özel eğitim öğretmenleri “otistik birey delidir” ön yargısının kitle iletişim araçları ile aşılması gerektiğini düşünmektedirler. Otistik bireyler kendi dünyalarında ve sosyal etkileşimden uzak oldukları için cinsel bilgi alabilecekleri tek kaynak bu alanda verilecek eğitimidir. Otizmin derecesine göre, eğitim için kullanılacak iletişim

yöntemi belirlenebilir (Semerci; 2008). Bunun için tüm topluma, özellikle eğitimciler, ailelere yönelik bilinçlendirme ve destek eğitim hizmetleri giderek önem kazanmaktadır (Tufan; 2003).

Verilen cevaplar doğrultusunda psikolojik Danışmanların otistik bireyin gelişimlerinin normal gelişen bireylere göre zihinsel ve fiziksel olarak farklı ve sosyal yönden geri diye belirtirlerken, yarıya yakın bir kısmı bu konuda bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Özel eğitim öğretmenleri ise sosyal açıdan geri ve iletişim kurma açısından farklı diye belirtmişlerdir. Otizm beyin işlevlerinde biyolojik ve organik defektin bulunduğu bir yaygın gelişimsel bozukluktur (Bodur ve Soysal; 2004). Otizmin ortaya çıkma sıklığı otuzuncu aydan önce görülmektedir. Çocukların konuşma ve dil gelişiminde belirgin bir gecikme söz konusudur. Zihinsel gelişimle ilişkisi olmayan, ancak sosyal gelişimle ilgili bir yetersizlik söz konusudur. Örnek olarak; çocukların sıklıkla sarılma kucaklama gibi fiziksel teması reddettikleri, insanlara karşı genel bir ilgisizlik ve göz kontağı kurmada yetersizliklerinin olduğu görülmektedir. Kalıplaşmış oyun becerileri gözlenmekle birlikte aynılığı korumada ısrar etme ve değişikliğe karşı tepki göstermede belirgin davranışlar arasındadır (Darıca, Abidoğlu ve Gümüştü; 2000).

Yapılan araştırmada Psikolojik Danışmanların cinsel eğitim alamayan otistiklerin karşı cinse saldıracabileceğini, büyük bir yanlış olarak homoseksüel olabileceğini ve iletişimde zorlanabileceğini düşündüklerini ortaya koymaktadır. Özel eğitim öğretmenleri ise cinsel eğitim alamayan otistiklerin stres düzeyinin artacağını, depresyona girebileceklerini ve iletişimde zorlanacaklarını düşündüklerini ortaya koymaktadır. Otistik bireylerin cinsellikle ilgili olarak kendilerini ve başkalarını anlamakta sıkıntıları vardır. Bu sıkıntıların özünde de cinsel uyarılma durumunda ne yapılması gerektiğini bilememelerinden kaynaklanan öfke durumları vardır (Korkmaz; 2001, Realmuto; 1999).

Otistik bireylerin uyarılma durumunda bireyin bu uyarıcıya karşılık nasıl davranmasını bilmemesinden kaynaklanan öfke, saldırganlık, sıkıntı ve depresif davranışlar sergilediği görülmektedir. Otistik bireyler fizyolojik ve psikolojik olarak uyarıldıkları anlarda normal bireyler gibi davranış sergileyememelerinden (rastgele ve içgüdüsel davranışlardan olan soyunma, sarılma, öpme veya mastürbasyon

yapmaları) kaynaklanan baskı ve cezalara maruz kalabilmektedirler (Bourgondien; 1997).

6.2 SONUÇ

6.2.1 Psikolojik Danışman ve Özel Eğitim Öğretmenlerinin Otizm Hakkındaki Görüşlerinin Sonuçları

Yapılan araştırmada Verilen cevaplar doğrultusunda otistik bireyin psikolojik danışmanlara farklı davranışlar sergileyen, sosyal iletişim bozukluğu ve zekâ geriliği olan bireyi çağrıştırırken, Özel eğitim öğretmenlerine; farklı davranışlar sergileyen, gelişimsel bozukluğu olan, göz kontağı kuramayan ve sosyal iletişim bozukluğu olan bireyi çağrıştırdığını belirtmişlerdir.

Literatüre baktığımızda Amerikan özel eğitim yasası (1997)'ye göre, otizm genellikle üç yaşından önce belli olan, bir çocuğun performansını ters yönde etkileyen; sözlü ve sözsüz iletişimi ve sosyal etkileşimi önemli oranda etkileyen bir gelişimsel yetersizliktir (Smith; 2002).

6.2.2 Psikolojik Danışman ve Özel Eğitim Öğretmenlerinin Otistik Ergenlerin Yaşadıkları sıkıntılara Yönelik Görüşlerinin Sonuçları

Verilen cevaplar doğrultusunda psikolojik danışmanlar otistik bireyin ergenlik döneminde iletişim problemi yaşayacaklarını, diğer ergenler kadar problem yaşayacaklarını belirtirlerken, Özel eğitim öğretmenleri yaşadıkları durumu anlama ve iletişim problemi yaşayacaklarını belirtmişlerdir.

Literatüre baktığımızda; otistik ergenin cinsel gelişimlerinde normal ergenlere göre hiçbir fark yoktur. Onlar da yaşamlarının getirdiği değişiklikleri yaşlıları gibi yaşamaktadırlar. Ancak bu dönemde algılama, muhakeme ve kavrama becerilerindeki yavaşlamadan dolayı farklılıklar olabilmektedir (Yörükoğlu; 1994, Madi; 2005, Korkmaz; 2001, Ruble; 1993). Cinsellik dürtüsü otistiklerde de vardır; ancak kimi otistikler bu güdünün nasıl tatmin edileceğini bilemez, kimi tesadüf sonucu, kimileri de çevrelerinden öğrenir. Özellikle zihinsel düzeyleri yüksek

olanlar, cinselliği çevrelerindeki konuşmalardan ve gazete, televizyon gibi yayınlardan öğrenir ve cinsel uyarılmayı gerektiren arayışların içine girerler. Yine de otistik bireylerin cinsel yaşantıları kısıtlıdır. En çok görülen cinsel deneyim mastürbasyondur. Bununla beraber, bacaklarını sıkma, karşı cinste olanlara sarılma, karşı cinste olanları öpme, koklama, cinsel organlarına dokunma biçiminde cinsel yönelmeler görülür. Otistik çocukların karşı cinsten biriyle cinsel ihtiyacını giderme olanağı pek yoktur. Mastürbasyon kimi çocukta hareket takıntısı haline gelir ve çocuk devamlı mastürbasyon yapma isteği duyar. Uygun yer ve zamanı gözetmeden davranışı sergiler. Özellikle ergenlik döneminde cinsel dürtüler artar. Çocuk, cinsel dürtülerini nasıl doyuma ulaştıracağını bilemediği için öfke ve saldırganlık gösterir. Bu dönemde bazı çocuklara cinsel isteği azaltıcı ilaçlar verilmektedir; fakat bu ilaçları kullanan çocuklarda duygusal çöküntü ve içe çekilme gibi yan etkiler ortaya çıkar. Bu nedenle bu tür ilaçlar önerilmemektedir. Zihinsel engelli bireylerde var olan cinsel istismar, otistiklerde de söz konusudur. Özellikle kız çocuklarının cinsel doyum arayışı içinde oluşu, cinsel istismarı kaçınılmaz kılar. Otistik ve zihinsel engellilerin hem istekli olmaları hem de olayı başkalarına anlatamamaları, kötü niyetli kişileri harekete geçirir. Cinsel istismar sonucu ve çocuğun yaşadığı olayı anlatamamasından dolayı gebelikler görülür (Özbey; 2005).

6.2.3 Psikolojik Danışman ve Özel Eğitim Öğretmenlerinin Otistik Ergenlere Verilecek Cinsel Eğitim Konusunda Hedefin Neler Olması Gerektiğine Yönelik Görüşlerinin Sonuçları

Verilen cevaplar doğrultusunda Psikolojik Danışmanların çoğunluğu bu konuda bilgi sahibi olmadıklarını belirtirlerken, bir kısmı otistik bireyin ailesine yönelik eğitim verilmesi gerektiği, bir kısmı ise otistik bireye davranış eğitimi verilmesi gerektiğini belirtirlerken, Özel Eğitim Öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu da bu konuda bilgilerinin olmadığını belirtirlerken, bir kısmı da aileye yönelik eğitim verilmesi gerektiği, diğer bir kısmı ise otistik bireye yönelik davranış eğitimi verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Literatüre baktığımızda otistik bireylere yönelik cinsel eğitimin şekillenmesinde çocuğun genel anlamda vücudunu cinsel ağırlıklı olarak tanıma çalışması

yapılmalıdır. Biyolojik açıdan tanımadaki amaç, çocuğun cinsel farklılıklar ve benzerlikleri tanımasıdır (Korkmaz; 2001, Ousley; 1991). Bedenini tanıması, mestürasyon (adet kanaması), ereksiyon gibi kavramların yanı sıra, uyaranlara vermesi gereken yanıtlar da önem kazanır (Semerci; 2008). Buna yönelik yapılacak çalışmalar model alınarak, ayna kullanarak, yazılı görsel materyallerden faydalanılarak yapılır. Buradaki amaç; kadın ve erkek arasındaki fiziksel farklılıkları kavrayabilmesi kızların regl dönemini, erkeklerin gece boşalmalarını algılayabilmesidir. Mevsimlere göre giyinme (ortama ve ihtiyaca yönelik giyinme) hijyenik bakım konusunda sürekli ve düzenli olarak eğitilmelidir (Korkmaz; 2001, Ousley; 1991). Bu dönemde kızların erkelerden daha saldırgan oldukları gözlenmiştir. Bu dönemdeki çocuklar fiziksel olarak güçlendikleri için problemlerle başa çıkmak eğitimciler ve aile için daha çok zor olmaktadır. Bu nedenle eğitim programlarının erken çocukluktan başlayıp yetişkinlik dönemine kadar devam etmesi önemlidir. Bu programlara devam eden ergenlerin ergenlik dönemlerinde, karşı cinse ilgileri olabilir. Ancak ilgilerini ifade ediş tarzları akranlarındakinden farklıdır (Gillberg; 1991).

6.2.4 Psikolojik Danışman ve Özel Eğitim Öğretmenlerinin Otistik Ergenlerde Görülen Mastürbasyon Davranışı ile İlgili Olarak Yapılması Gerekenlere Yönelik Görüşlerinin Sonuçları

Verilen cevaplar doğrultusunda otistik bireyde görülen mastürbasyon davranışı ile ilgili olarak Psikolojik Danışmanların bu konuda ne yapılması gerektiğini bilmedikleri ve aile ile ortak çalışılması yönünde fikir beyan ederken, Özel Eğitim Öğretmenleri bu konuda mastürbasyon davranışının normal karşılanması gerektiğini ve bu olayı kendine ait özel odada yapması gerektiğini belirtmişlerdir.

Literatüre baktığımızda; otistik bireylerin ergenlik dönemi başlangıcı ve anında yaşadığı bu sıkıntılara yönelik olarak; eğitimciler, aileler tarafından duruma uygun çeşitli yöntemler geliştirilebilir. Bu yöntemlerin başında otistik bireylerle çalışan, yaşayan kişilerin bu durumu normal fizyolojik bir olay olarak değerlendirebilmesi gelmektedir (Korkmaz; 2001, Realmuto; 1999).

Ön ergenlik döneminde cinsel davranışlara yönelik ana davranışlardan biri ereksiyon ve uyarılma halinin süreklilik arz etmesi ve bir boşalım sağlanmasıdır. Böyle durumlarda; bireyin bireysel özellikleri dikkate alınarak, davranıştan aldığı haz engellenmeden davranışını yaptığı ortamın kontrol altına alınması gerekmektedir. Yine bireyin algısını başka alanlara kanalize etmek gerekir. Yoğun masturbasyon davranışında bulunan çocuğa müzikli bir çalışma veya sporsal aktiviteler yaptırılabilir (Madi; 2005, Korkmaz; 2001). Bunların gerçekten mastürbasyon olup olmadığını saptamak ve daha sonra çocuğun dikkatini başka yöne çevirmek veya zevk alabileceği etkinlikler bulmak yararlı olabilir. Nörolojik bir neden yoksa davranış terapisiyle sorun çözülebilir. Ergenlik çağında görülen mastürbasyonda, yersiz bir endişe ve korkuya gerek yoktur. Mastürbasyon, otizmli çocuğun keşfettiği ve zevk aldığı ender çıkış yollarından biri olabilir. Bunu herkesin önünde yapmaması ve sıklığının azaltılması yine davranışçı yöntemlerle olabilir. Ayrıca yine zevk alabileceği başka uğraşlara (müzik ve spor etkinlikleri gibi) yönlendirilmesi sağlanabilir (Fazlıoğlu ve Yudakul; 2005).

6.2.5 Psikolojik Danışman ve Özel Eğitim Öğretmenlerinin Otistik Bireylerle İlgili Olarak Halkın Nasıl Bilinçlendirilmesi Gerekliğine Yönelik Görüşlerinin Sonuçları

Verilen cevaplar doğrultusunda otistik birey ile ilgili olarak toplumun nasıl bilinçlendirilmesi gerektiği konusunda Psikolojik Danışmanların ailelere yönelik eğitim verilmesinin yeterli olduğunu belirttikleri ve bu doğrultuda konferanslar verilmesi gerektiğini düşündükleri buna karşın Özel eğitim öğretmenlerinin “otistik birey delidir” ön yargısının kitle iletişim araçları ile aşılması gerektiğini belirttiklerini söyleyebiliriz. Literatüre baktığımızda bu konu ile ilgili bir araştırma yapılmamıştır.

6.2.6 Psikolojik Danışman ve Özel Eğitim Öğretmenlerinin Otistik Bireylerin Gelişimlerinin Normal Gelişen Bireylere Göre Farkları Hakkındaki Görüşlerinin Sonuçları

Verilen cevaplar doğrultusunda psikolojik Danışmanların otistik bireyin gelişimlerinin normal gelişen bireylere göre zihinsel ve fiziksel olarak farklı ve sosyal yönden geri diye belirtirlerken, yarıya yakın bir kısmı bu konuda bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Özel eğitim öğretmenleri ise sosyal açıdan geri ve iletişim kurma açısından farklı diye belirtmişlerdir.

Literatüre baktığımızda; otistik ergenin cinsel gelişimlerinde normal ergenlere göre hiçbir fark yoktur. Onlar da yaşamlarının getirdiği değişiklikleri yaşlıları gibi yaşamaktadırlar. Ancak bu dönemde algılama, muhakeme ve kavrama becerilerindeki yavaşlamadan dolayı farklılıklar olabilmektedir (Yörükoğlu; 1994, Madi; 2005, Korkmaz; 2001; Ruble; 1993) Cinsellik dürtüsü otistiklerde de vardır; ancak kimi otistikler bu güdünün nasıl tatmin edileceğini bilemez, kimi tesadüf sonucu, kimileri de çevrelerinden öğrenir. Özellikle zihinsel düzeyleri yüksek olanlar, cinselliği çevrelerindeki konuşmalardan ve gazete, televizyon gibi yayınlardan öğrenir ve cinsel uyarılmayı gerektiren arayışların içine girerler. Yine de otistik bireylerin cinsel yaşantıları kısıtlıdır. En çok görülen cinsel deneyim mastürbasyondur. Bununla beraber, bacaklarını sıkma, karşı cinsten olanlara sarılma, karşı cinsten olanları öpme, koklama, cinsel organlarına dokunma biçiminde cinsel yönelmeler görülür. Otistik çocukların karşı cinsten biriyle cinsel ihtiyacını giderme olanağı pek yoktur. Mastürbasyon kimi çocukta hareket takıntısı haline gelir ve çocuk devamlı mastürbasyon yapma isteği duyar. Uygun yer ve zamanı gözetmeden davranışı sergiler. Özellikle ergenlik döneminde cinsel dürtüler artar. Çocuk, cinsel dürtülerini nasıl doyuma ulaştıracağını bilemediği için öfke ve saldırganlık gösterir. Bu dönemde bazı çocuklara cinsel isteği azaltıcı ilaçlar verilmektedir; fakat bu ilaçları kullanan çocuklarda duygusal çöküntü ve içe çekilme gibi yan etkiler ortaya çıkar. Bu nedenle bu tür ilaçlar önerilmemektedir. Zihinsel engelli bireylerde var olan cinsel istismar, otistiklerde de söz konusudur. Özellikle kız çocuklarının cinsel doyum arayışı içinde oluşu, cinsel istismarı kaçınılmaz kılar. Otistik ve zihinsel engellilerin hem istekli olmaları hem de olayı başkalarına anlatamamaları, kötü

niyetli kişileri harekete geçirir. Cinsel istismar sonucu ve çocuğun yaşadığı olayı anlatamamasından dolayı gebelikler görülür (Özbey; 2005).

6.2.7 Psikolojik Danışman ve Özel Eğitim Öğretmenlerinin Cinsel Eğitim Alamayan Otistiklerin Nasıl Etkileneceğine Yönelik Görüşlerinin Sonuçları

Yapılan araştırmada Psikolojik Danışmanların cinsel eğitim alamayan otistiklerin karşı cinse saldırabileceğini, büyük bir yanlış olarak homoseksüel olabileceğini ve iletişimde zorlanabileceğini düşündüklerini ortaya koymaktadır. Özel eğitim öğretmenleri ise cinsel eğitim alamayan otistiklerin stres düzeyinin artacağını, depresyona girebileceklerini ve iletişimde zorlanacaklarını düşündüklerini ortaya koymaktadır.

Literatüre baktığımızda; otistik bireylerde özellikle ergenlik döneminde cinsel dürtüler artar. Çocuk, cinsel dürtülerini nasıl doyuma ulaştıracağını bilemediği için öfke ve saldırganlık gösterir. Bu dönemde bazı çocuklara cinsel isteği azaltıcı ilaçlar verilmektedir; fakat bu ilaçları kullanan çocuklarda duygusal çöküntü ve içe çekilme gibi yan etkiler ortaya çıkar. Bu nedenle bu tür ilaçlar önerilmemektedir. Zihinsel engelli bireylerde var olan cinsel istismar, otistiklerde de söz konusudur. Özellikle kız çocuklarının cinsel doyum arayışı içinde oluşu, cinsel istismarı kaçınılmaz kılar. Otistik ve zihinsel engellilerin hem istekli olmaları hem de olayı başkalarına anlatamamaları, kötü niyetli kişileri harekete geçirir. Cinsel istismar sonucu ve çocuğun yaşadığı olayı anlatamamasından dolayı gebelikler görülür (Özbey; 2005).

Ergenlik döneminde çocuğun cinsel gereksinimini giderememesinden, karşı cinse taciz ve tacize benzer yakınlıklar, öfke patlamaları, saldırganlık ve depresif durumlar görülüyorsa, çocuğa mastürbasyon öğretilir ve bu işi yapabileceği bir yer belirlenebilir. Mastürbasyon yaparken boşalamayan çocuklar için de uyarıların olduğu özel bir yer belirlenirse, çocuğun boşalması gerçekleşebilir. Böyle bir düzenleme uzman gözetiminde yapılmalıdır. Kız çocuklarını cinsel istismardan uzak tutmak için, onları sokakta yalnız bırakmamak gerekir. Anne babalar için çok güç bir durum olmasına rağmen, çocuğun olası gebeliklerden korumak için gerekli önlemler alınabilir (Özbey; 2005).

Sonuç olarak;

Özel eğitim öğretmenleri ve Psikolojik danışmanların otistik bireyin özellikleri ve bu bireylere verilecek cinsel eğitim konusunda bilgi düzeyinin artması yanlış bilgilerinin düzeltilmesi ivedilikle gerçekleştirilmelidir.

Otistik çocuklarda cinselliğe yönelik olarak cinsellikle ilgili kurumlara ve ailelere yönelik kitap, dergi ve broşür basılmalı ve aileler bilinçlendirilmelidir.

Otistik bireylere eğitim veren kurumlarda uluslararası uygulamalar göz önünde bulundurularak bireylerin cinsel gereksinimlerine yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.

Otistik çocukların özellikleri konusunda basın yayın organları aracılığı ile toplumun bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Eğitim kurumlarda cinselliğin biyolojik ve fizyolojik yönü de dikkate alınarak doktor, psikolojik danışman ve hemşire bulunmalıdır.

Otistik bireylerle ve diğer öğrencilere yönelik araştırmalar daha da artırılıp uluslararası kurumlarla karşılaştırmalar yapılabilmeleridir.

Yapılan araştırma sonucunda Milli Eğitim Bakanlığı Müfredatını ve uygulamalarını düzenlemesi gerekmektedir.

Yapılan araştırma sonucunda Üniversiteler Özel Eğitime ihtiyacı olan bireylere eğitim verecek kişileri yetiştirirken uygulamaya yönelik eğitimleri artırması gerekmektedir.

6.3 ÖNERİLER

Yapılan araştırma sonuçlarına göre şunları önerebiliriz;

- Otistik bireylerin ergenlik döneminde cinsel eğitim almaları için okullarda gerekli müfredatın hazırlanması gerekmektedir,

- Otistik bireylerin ergenlik döneminde görülen stres sorunlarının azaltılması için okullarda psikolojik danışman, psikolog, nörolog, psikiyatri hekimlerini olması gerekmektedir,
- Otistik bireylerin bu dönemde özellikle mesleki alanlara ya da mesleki faaliyetlere yönlendirilmesi gerekmektedir,
- Bu dönemde otistik bireyler cinsel ihtiyaçlarını sarılarak ya da öperek belirttikler için bu dönemdeki çocukların cinsel istismara maruz kalmamaları için ailenin ve okul çalışanlarının gerekli önlemleri alması gerekmektedir,
- Cinsel eğitim önce ailede başladığı için otistik bireylerin önce ailelerine bilgi verilmeli ve bu bağlamda okluda konferanslar ve sempozyumlar düzenlenebilir,
- Otistik bireyler bu dönemde mastürbasyon davranışını daha sık gösterecekleri için bu dönemde dikkatleri başka yöne çekilebilir, davranış terapileri uygulanabilir, spora ve müziğe yönlendirilerek agresif tutumları azami boyuta indirgenebilir,
- Bu dönemde bireyler sosyal hayata daha çok yönlendirilmelidir,
- Otistik bireylere eğitim okul öncesinden başlanıp, yetişkinliğe kadar verilmelidir.

KAYNAKÇA

Adams, L. Gouvousis A. ve Vanlue M. (2004). **Social Story İntervantion: İmproving Commicication Skill in ChildWith An Autism Spectrum Disorder, Focus On Autism And Other Developmental Disabilites**, 19 (2): 87-94,Summer.

Akçakaalın, M. (2002). **Otizimde Cinsiyet Farklılıkları, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi**, 9 (1): 3-15.

Akmanoglu, N. (2009). **Otistik Çocuklara Kötü Niyetli Yabancı kişilerin Kaçırma Girişimlerinden Kaçınmacı Öğretme**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Engelliler Araştırma Enstitüsü, Eskişehir.

Allen. K and Cowder Y.G.E (2005). **The Exeptional Child, İnclusion İn Early Childhood Education**. U.S.A :Tamson Delmar Learning, Fifth Edition.

Artan, İ. (2005). **Engelli Çocuk Ve Gençlerin Cinsel Eğitimi, Bilim Ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi** 4 (39), Milli Eğitim Yayınları.

Ataman, A. (2000). **“Gelişim ve Öğrenme” Gündür Yayıncılık**, Ankara.

Aydın, A. (2004). **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi 5.Baskı Tek Ağaç Eylül Yayınları**, Ankara.

Aydın, A. (2003). **Otizimde İlk Adım, Epsilon Yayıncılık Hizmetleri**, İstanbul,

Ayres, A.J. and Mailoux, Z.K. (1983). **Possible pubertal effect on therapeutic gains in an autistic girl**. American Journal of Occupational Therapy, 37(8); 535-540.

Baranek, G.T. (1999). **Autism during ifancy: a retropective video analysis of sensory motor and social behaviors at 9-12 month of age**.Journal of Autism and Developmental Disorders, 29(3); 213-224.

Baykan, S.(2002). **Gazi Erken Çocukluk Gelişimini Değerlendirme Aracının Geliştirilme Süreci, Gazi Üniversitesi, Erken Çocukluk Gelişimi Ve Eğitimi Sempozyumu “Geleceğe Bakış” Bildiriler, Kök Yayıncılık**, Ankara.

Bettison, S. (1996) **The long term effects of auditory training on children with autism**. Journal of Autism and Developmental Disorders, 26(3); 361-372.

Bordin, I. Oliveria A. And Bird H. (2003). **The CBCL and identification of children with autism and related conditions in Brazil: pilot finding.** Journal of Autism and Developmental Disorders, 33(6): 703-707.

Bodur, Ş. Soysal, Ş.(2004). **Otizmin Erken Tanısı Ve Önemi, Sürekli Tıp Eğitim Dergisi (STED)** 13 (10):394- 398 .

Buongondien, V. Reche, NC and Palmer A. (1997). **Sexual Behavior İn Adults With Autism, J Autism Dev Disord.** Apr :27 (2), 113-25.

Case-Smith, J. And Brayn, T. (1999). **The effect of occupational therapy with sensory integration empheasis on preshool-age children with autism.** American Journal of Occupational Therapy, 53(5); 489-497.

Case-Smith, J. And Miller, H. (1999). **Occupatioanal therapy with children with pervasive developmental disorders.** American Journal of Occupational Therapy, 53; 506-513.

Culatta, R.A. Tompkins, J.R. (1999). **Fundamentals Of Special Education What Every Teacher Needs To Know,** U.S.A: Prentice-Hall.

Çakmak, S. (2006). **Gören Görmeyen Ergenlerin Cinsel Gelişimi** Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Dahler, Marvin, W. Bukatko, D. (1985). **Cognitive Development, Manufactured in the United States Of Asmerica.**

Darica, N. Abidoğlu, Ü. Gümüşçü, Ş. (2000). **Otizm ve Otistik Çocuklar, Özgür Yayınları,** İstanbul.

Dawson, G. And Waitling, R.(2000). **Intervention to facilitade auditory, visual, and motor integration in autism: a review of the evindence.** Journal of Autism and Developmental Disorders, 30(5): 415-425.

Devrimci- Özgüven, H., Öner, Ö. Ve Ölmez, Ş. (2001). **Erişkin asperger bozukluğu olgusunun klinik ve niropsikolojik değerlendirilmesi.** Türk Psikiyatri Dergisi, 12(3): 233-240.

Dökmen, Z.Y. (2004). **Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar 1.Basım, Sistem Yayıncılık, İstanbul.**

Duyan, V ve Duyan, G. (2005). **Türkish Social Work Students Attides Toward Sexuality sex roles, 52: 9-10, 697-706.**

Fazlıoğlu, Y ve Yurdakul, M.E.(2005).**Otizm ve Otizmde Görsel iletişim Tekniklerinin Kullanımı, Asır Matbaacılık, İstanbul.**

Foulke, E and Uhde, T. (1974). **Do blind Children Need Sex Edication? The New Outloo For The Blind.**

Glasberg, A.B. (2006). **“Functional Behavior Assessment for People With Autism, Making Sense of Seemingly Senseless Behavior” Manufactured in the States of America.**

Golomb, S.J.(1996). **Drawing Development in Autistic And Mentally Retarded Children Visual Arts Research Vol:22 :5-18.**

Gündoğdu, F.B. (1995). **Otistik ve Normal Çocuğu Olan Anne –Babaların Evlilik Uyumlarını Algılamaları ve Bazı değişkenler Bakımından Karşılaştırılması, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.**

Holmes, David, L. (1997). **Autism Though The Life Span The Eden Model, Manufactured in the United States Of Asmerica.**

Iwagana, R. Kawasaki, C and Tsuchida, R. (2000). **Bief report: comparsion of sensory-motor and cognitive function between autism and asperger syndrome in preschool children. Journal of Autism and Developmental Disorders, 30(2): 169-174,**

Jones, P.G, Dembo, M.H. (1989). **Age And Sex Role Differences İn İntimate Friendships During Childhood And Adolance, Merril- Palmer Quarterly, 35:4, 445-462.**

Katsurada, E. Sugihara, Y. (2002). **Gender Role İdentity Attitudes Among Hispanic Collage Students; Finding From a Texas Üniversitesi Near Mexico International Journal of Psychosocial Rehabilitation, 9:1 17-21.**

Kellman, J. (1999). **Drawing With Peter, Autobiography, Narravita and The Art of a Child With Autism Studies in Art Education**, Vol 40(5): 258-74.

Kırcaali, İftar, G. (2003). **Otistik Özellik Gösteren Çocuklara İletişim Becerilerinin Kazandırılması**, Ya-pa Yayınları, İstanbul.

Kientz, M. A And Dunn, W. (1997). **A comparasion of the performance of children with and without autism on the sensory profile**. The American Journal of Occuptional Therapy, 51(7): 530-537.

Korkmaz, B. (2000). **Mental Röterda Otistiklerde Yürümenin Gelişiminde Gecikmenin Klinik Prognozla İlişkisi**. Cerrahpaşa Journal of Medicine, 31(2): 66-73.

Korkmaz, B.(2001). **Otizmde Başlıca Davranış Sorunları ve Pratik Yaklaşım**, Yeni Sempodium, İstanbul.

Korkmaz, B. (2000).**Yağmur Çocuklar Otizm Nedir?** Doğan Yayınevi, İstanbul.

Korkmaz, B.(2001). **Otizm Başlıca Davranış Sorunları ve Pratik Yaklaşım**, Yeni Sempodium, 39 (1): 26-34.

Korkmaz, B. (2005). **Yağmur Çocuklar Otizm Nedir? 8. Gün Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Ve Psikolojik Danışma Merkezi**, İstanbul.

Konstantareas, MM and Lunsy, YJ. (1997). **Sociasexual Knowledge, Experience, Attitules and İnterest Of İndividuals With Autistic, Disorders and Developmental, Delayj Autism Dev Disard; Aug (27): 397-413.**

Kulaksızoğlu, E. (2003). **Farklı Gelişen Çocuklar**, Epsilon Yayıncılık, İstanbul,

Kulaksızoğlu, A. (1999). **Ergenlik Psikolojisi**, 5.Basım, Remzi Kitapevi, İstanbul.

Lahe, R. (2006). **Autism, Brain And Enverionment, Printed and Bound İn Great Britain**, Orange Street London.

Maği, B. (2005). **Otistiklerde Ergenlik Dönemi ve Cinsel Sorunlar L. Uluslararası İzmir Özel Eğitim Sempozyumu (28-30 Eylül).**

McClure, M. K And Holtz-Yotz, M. (1991). **The effects of sensory stimulatory treatment on an autistic child.** American Journal of Occupational Therapy ,45(12): 1138-1142.

Militerni, R, Bravaccio C. Falco, C. Fico, C and Paleterno M. T. (2002). **Repetitive behaviors in autistic disorder.** Eur Child Adolesc Psychiatry, 11(5): 210-218.

O'Neil, M and Jones, R.P.(1997). **Sensory-perceptual abnormalities in autism: a case for moreresearch?** Journal of Autism and Dvelopmental Disorders, 27(3): 283-293.

Onur, B. (1982). **Ergenlikte Cinsel Gelişim ve Cinsel Eğitim,** Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Onur, Bekir (1995), **Ergenliği Anlamak, İmge Yayınları,** Ankara.

Onur, B. (1995). **Ergenliği Anlamak, İmge Yayınları,** Ankara.

Ouslesy, DY and Mesibov, GB. (1991). **Sexual Attitudes And Knowledge Of High Functioning Adolescents And Adults With Autism,** J Autism Dev Disord, dec:21 (4), 471-81).

Ousley, O.Y (1991). **Sexual Attitudes And Knowledge Of, High Functioning Adolescent And Adults With Autism,** Journal Of Autism And Developmental Disorders, Vol:21 No:3 P:471-481.

Özbey, Ç. (2005). **Otizm ve Otistik Çocukların Eğitimi, İnkılâp Kitabevi,** İstanbul.

Özen, D.Ş. (2003). **Ergenlerde Ebeveyne Bağlanma Tarzının Sosyal Cinsiyet Rolü ve Arkadaşa Bağlanma Tarzı üzerindeki Etkisi,** 3P Dergisi, 11: 4, 303-309.

Öztürk, O. (1994). **Çocukluk Çağı Ruhsal Sorunları Ve Bozuklukları, Ruh Sağlığı ve Bozuklukları, Hekimler Yayın Birliği,** Ankara.

Powders, Michael D (2000). **Chidren With Autism Aparents Guide Manufactured in the United States Of America.**

Realmuto, GM and Ruble, LA. (1999). **Sexual Behaviors İn Autism Problems Of Definition And Managemet, J Autism Dev Disord, Apr: 29(2): 121-27.**

Rogers, SJ. Helpburn, SL and Wehner, E. (2003). **Parent reportsof sensory symptoms in toddlers with other developmental disorders. Journal of Autism and Developmental Disorders, 33(6) :631-642.**

Ruble, LA and Dalrymple, NJ. (1993). **Social Sexuala Awareness Of Presons With Autism A parantal Perspective, Arch Sex Behav, Jun 22(3): 229-40.**

Scott, S. (2009). **Adult Autism, Employment, Aguide For Vocational Rehabilitation Profesionals, Disability Policy And Studies School of Health Professions, Universty Of Missouri Healh Systems.**

Sifagos, J and Saggars, E. (1995). **Adiscrete-trial approach to the functional analiysis of aggressive behavir in two boys with autism. Australia and New Zeland Journal of Developmental Disabilities, 20(4): 287-297.**

Smith, D.D. (2001). **İntroduction To Special Education: Teaching İn An Age Of Opportunity, U.S.A: Allyn and Bacon, Tufan, İ. (2003). Otistik Çocuk Dahi Mi? Engelli Mi? İletişim Yayıncılık, Ankara.**

Tufan, İ. (2003). **Otistik Çocuk Dahi Mi? Engelli Mi? İletişim Yayıncılık, Ankara**

Ünal, F. (2003). **Çocuk Mastürbasyonu: Kontrollü Bir Ön Çalışma, Çocuk Ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 1(2): 87-95.**

Yavuzer, H. (1998). **Çocuk ve Suç, 9. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.**

Yazgaç, P. (2001). **Otistik Çocuklarda İletişimin Öğretilmesinde Resim Dersinin Etkililiği, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim İş Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Ankara.**

Yazgan, Y.(2002). **“İletişim Geciktiğinde” Çoluk Çocuk Dergisi, Ekim, S:10,**

Yıldız, F. (1990). **Ortaokul Öğrencilerinin Anne Ve Babalarının Cinsellik Ve Cinsel Eğitim Konusundaki Tutum, Davranış Ve Beklentileri, Hacettepe**

Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Yörükoğlu, A. (1994). Cinsel Gelişim Ve cinsel Eğitim, Çocuk Ruh Sağlığı 19. Basım, İstanbul.

Wing, L. (1980). Autistic Children, Orange Street London.

Wokmar, MD and Wiesner, MD. (2004). Topics in Autism Healthcare For Children Onthe Autism Spectrum, Aguide To Medical, Nutritional And Behavioral İssues, Manufactured in the United States Of Asmerica.

Zisserman, L.(1992). The effects of deep presure on self-situmulating behaviors in a child with autism and other disabilities. American Journal of Occupational Therapy, 46(6): 547-515.

EKLER

Sayın Öğretmen Arkadaşlarım,

Aşağıda bilimsel bir makale için hazırlık bağlamında sizin görüşlerinize ve içtenliğinize ihtiyaç duyulmaktadır.

Lütfen aşağıda belirtilen sorulara içtenlikle vakit ayırarak yanıt veriniz.

İyi çalışmalar dilerim.

Cennet GÜLŞEN

Cinsiyetiniz?

Kadın ()

Erkek ()

1)Kaç Yıldır Görev Yapıyorsunuz?

2)Otistik deyince ne anlıyorsunuz?

3)Sizce Otistik bireyler ergenlik döneminde sorun yaşıyorlar mı? Yaşıyorlarsa sizce ne gibi sıkıntılar yaşıyorlar?

4)Sizce otistik bireylerin gelişimleri normal gelişen bireylere göre farklı mıdır? Farklı ise düşüncelerinizi açıklayınız?

5)Sizce otistik bireylerin ergenlik döneminde davranışlarında değişiklikabileceğini düşünüyor musunuz? Sizce neler olabilir?

6)Sizce otistik bireylere cinsel eğitim verilmesi gerektiğini düşünüyor musunuz? Sizce neler anlatılmalıdır?

7)Otistik bireylerde ergenlik döneminde görülen mastürbasyon davranışı hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce bu konu hakkında neler yapılabilir?

8)Otistik bireylere verilecek cinsel eğitim konusunda nelere öncelik verilmelidir?
Hedef neler olmalıdır?

9)Otistik bireylere verilecek cinsel eğitim konusunda halk nasıl bilinçlendirilmelidir?

Teşekkürler.